

Живі письменники

Батькам

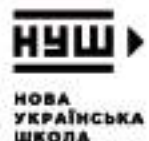

Живі письменники. Батькам

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
//ШКНИГИ

Zholdak foundation

Експертки:

Світлана Ройз
Тетяна Стус
Марія Артеменко
Іванна Коберник
Катерина Волик

Укладачка посібника:

Галина Титиш

Художниця обкладинки:

Альона Ястремська

«**Живі письменники. Батькам**» – спільний проєкт ГО «Смарт освіта» та ДУ «Український інститут книги» в партнерстві з Фундацією Дарини Жолдак.

Як же заохотити дітей та підлітків до читання? Як максимально розкрити потенціал цього унікального процесу? Як завдяки книжкам стати ближчими зі своїми дітьми? Як розважитися в родинному колі? Як почати складну розмову про давно наболіле? Батьки часто не знають, яку книжку обрати для читання з дитиною і як її обговорити, коли там фігурують складні теми – втрата, інакшість, агресія чи страх...

Відповіді на ці запитання ми спробували дати в посібнику «Живі письменники. Батькам», де зібрано 50 книжок для дітей віком від 6 до 10 років. Їх для вас обирали, обговорювали, опрацьовували та описували експертки – справжні фахівчині своєї справи.

Всеукраїнська акція #ЖивіПисьменники, яка дала назву цьому посібнику, – масштабний проєкт для глибшого знайомства юних читачів із сучасними літературними творами, де вони впізнають реалії свого середовища, однолітків із різних куточків країни, знайомі географічні назви та імена. Так, письменники мають бути саме «живі» – адже школярі (а часто й батьки), на жаль, звикли, що письменники – це винятково «стародавні», далекі від життя, абстрактні персони!

У переломні для суспільства часи, коли навіть дорослі подекуди перестають відчувати надійну опору під ногами, дітям і підліткам таке актуальне читання допомагає зрозуміти, хто вони і звідки. У цьому посібнику зібрано найкращі твори вітчизняних авторів, наших із вами сучасників – тих значущих дорослих, які живуть і творять тут і тепер, своєю присутністю в суспільному вимірі показуючи живий простір України. Їхні книжки залучають читак та їхніх батьків до рідного простору й роблять його співтворцями, додаючи важливий фрагмент громадянської ідентичності.

Зміст

Передмова	6
Учителю від учителя	10
Терапія читанням. Що важливо знати батькам про читання з дітьми?	13
Галина Ткачук. Моя найтихіша книжка	16
Читацька компетентність: 1 #родина #професії #стосунки #любов	
Галина Малик. Піратський маршрут	18
Читацька компетентність: 1 #команда #пригоди #мандри #дружба	
Жак Жаб'є. Людина-восьминіжка	20
Читацька компетентність: 1 #родина #емоційний інтелект #стосунки	
Оксана Кротюк. От би мені коника!	22
Читацька компетентність: 1 #тварини #природа #вірші #дружба	
Серія: Оксана Була. Зубр шукає гніздо . Оксана Була. Ведмідь не хоче спати . Оксана Була. День народження ялинки . Оксана Була. Туконі – мешканець лісу	24
Читацька компетентність: від 1 до 2 #природа #екологія #пригоди #дружба	
Серія « Цікава Україна »: Маша Сердюк. Біжи, саламандро! Саша Кочубей. Сюрприз для сов . Катерина Міхаліцина. Говерла . Оксана Луцєвська. Мама прийшла! Валя Вздутьська. Велике перевтілення	26
Читацька компетентність: від 1 до 2 #природа #Україна #екологія #тварини	
Оксана Луцєвська. Бігль-старший	28
Читацька компетентність: від 1 до 2 #емпатія #емоційний інтелект #тварини #дружба #стосунки	
Серія: Катерина Міхаліцина. Хто росте у лісі . Катерина Міхаліцина. Хто росте в саду . Катерина Міхаліцина. Хто росте у парку	30
Читацька компетентність: від 1 до 2 #природа #екологія #наука	
Мирослав Лаюк. Заврик і його молодший брат	32
Читацька компетентність: від 1 до 2 #родина #стосунки #пригоди #дорослішання #емоційний інтелект	
Григорій Фалькович. Комашка писала нікому	34
Читацька компетентність: від 1 до 2 #вірші #природа #тварини #гумор #дружба	
Серія: О. Дерманський, Г. Малик, М. Савка та ін. Сніговірші для малят . О. Дерманський, Г. Малик, М. Савка та ін. Літні віршики	36
Читацька компетентність: від 1 до 2 #пригоди #природа #тварини #родина #емоційний інтелект #Україна	
Ольга Купріян. Суперклей для вази	38
Читацька компетентність: від 1 до 2 #родина #стосунки #емоційний інтелект #емпатія	
Катерина Сад. Ідея на мільйон	40
Читацька компетентність: від 1 до 3 #творчість #дружба #стосунки #природа	
Ірена Панаріна. ПтахАбетка. Українські пернаті	42
Читацька компетентність: від 1 до 3 #тварини #природа #екологія #наука #Україна	
Таня Стус. Іжак Вільгельм	44
Читацька компетентність: від 1 до 3 #дружба #природа #тварини #пошук свого «я»	

Алла Гутніченко. Незвичайні професії	46
Читацька компетентність: від 1 до 3 #професії #пошук свого «я» #родина	
Юрій Винничук, Сашко Дерманський, Галина Ткачук та ін. Сучасні українські казки	48
Читацька компетентність: від 1 до 3 #природа #тварини #стосунки #супергерої #казка	
Аня Хромова. Титепетль сердиться	50
Читацька компетентність: від 1 до 3 #емоційний інтелект #стосунки #емоційний інтелект #екологія #природа	
Таня Стус. Моя Ба	52
Читацька компетентність: від 1 до 4 #емоційний інтелект #стосунки #любов #емпатія #інклюзія #родина #втрата #дружба	
Світлана Ройз. Хто живе у мамі в серці	54
Читацька компетентність: від 1 до 4 #емоційний інтелект #стосунки #любов #дорослішання #родина	
Ірина Тараненко, Юлія Курова, Марія Воробйова, Марта Лешак. Книга-мандрівка. Україна	56
Читацька компетентність: від 1 до 4 #наука #природа #тварини #Україна	
Романа Романишин, Андрій Лесів. Війна, що змінила Рондо	58
Читацька компетентність: від 1 до 4 #війна #страхи #втрата #дружба #емоційний інтелект	
Валентина Вздутьська. Плутон	60
Читацька компетентність: від 1 до 4 #емоційний інтелект #стосунки #любов #втрата #наука #тварини #космос #родина #дружба	
Володимир Аренев. Справа про зухвале викрадення пташенят	62
Читацька компетентність: від 2 до 3 #детектив #природи #тварини #родина #страхи	
Галина Ткачук. Тринадцять історій у темряві	64
Читацька компетентність: від 2 до 3 #страхи #емоційний інтелект #пригоди #стосунки #родина #казка #дружба	
Галина Вдовиченко. Сова, яка хотіла стати жайворонком	66
Читацька компетентність: від 2 до 3 #дружба #пошук свого «я» #природа #тварини	
Сашко Дерманський. День народження привида	68
Читацька компетентність: від 2 до 4 Теги страхи #емоційний інтелект #пригоди #стосунки #родина #казка #дружба	
Надійка Гербіш. Мене звати Мар'ям	70
Читацька компетентність: від 2 до 4 Теги війна #інакшість #емоційний інтелект #патріотизм #втрата #пошук свого «я»	
Мар'яна Князевич. Шустрік	72
Читацька компетентність: від 2 до 4 #природа #дружба #тварини #родина	
Андрій Кокотюха. Не той хлопчик	74
Рівень читацької компетенції: 3 #детектив #дружба #родина #безпека #страхи	
Леся Воронина. Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру	76
Читацька компетентність: від 3 до 4 #супергерої #Україна #пригоди #дружба #гумор	
Таня Поставна. Коли я була лисицею	78
Читацька компетентність: від 3 до 4 #пошук свого «я» #стосунки #емпатія #дружба #родина #втрата	
Сергій Лоскот. Таємне завдання капітана Кепа	80
Читацька компетентність: від 3 до 4 #гумор #тварини #пригоди #родина #емоційний інтелект #детектив	
Галина Ткачук. Білка Квасоля та Опівнічний Пожирак	82
Читацька компетентність: від 3 до 4 #пригоди #Україна #тварини #казка #гумор #детектив	

Ольга Голубєва. Безкінечні казки	84
Читацька компетентність: від 3 до 4 #пригоди #супергерої #стосунки #емоційний інтелект #тварини #дружба	
Юля Смаль. Лесеві історії. Експериментуй і дізнавайся	86
Читацька компетентність: від 3 до 4 #наука #професії #родина	
Олеся Мамчич. Іванна і ванна	88
Читацька компетентність: від 3 до 4 #гумор #пригоди #тварини #родина #школа	
Серія « Видатні особистості. Біографічні нариси для дітей »: Ольга Опанасенко. Любомир Гузар . Ірина Костюченко. Маргарет Тетчер . Марія Рубан. Марія Примаченко . Олег Промахов. Ігор Сікорський . Ігор Панасов. Леонід Каденюк . Юлія Потерянок. Марія Кюрі	
Читацька компетентність: від 3 до 4 #професії #родина #емоційний інтелект #пошук свого «я»	
Наталія Космолінська, Ірина Магдиш. Гра в музей	92
Читацька компетентність: від 3 до 4 #професія #творче мислення #мистецтво	
Сергій Куцан. Зюзя	94
Читацька компетентність: від 3 до 4 #гумор #тварини #пригоди #родина	
Олександра Орлова. Нечуй невмирущий	96
Читацька компетентність: від 3 до 4 #гумор #тварини #пригоди #родина #емоційний інтелект #детектив	
Ольга Купріян. Боброго ранку!	98
Читацька компетентність: від 3 до 4 #природа #Україна #стосунки #родина #дорослішання #наука	
Аня Хромова. Космічні агенти проти Сирного Монстра	100
Читацька компетентність: від 3 до 4 #фантастика #супергерої #пригоди #гумор	
Катя Штанко. Драconi, вперед!	102
Читацька компетентність: від 3 до 4 #пригоди #Україна #фантастика #мандрівка	
Настя Мельниченко. Що знаходять в Хрулях	104
Читацька компетентність: 4 #стосунки #пригоди #родина #дружба #Україна #пошук свого «я»	
Лариса Денисенко, Олександр Ільков, Андрій Стельмащук, Альона Шуліма та ін. Я і Конституція .	106
Читацька компетентність: 4 #наука #Україна #дорослішання #правознавство	
Юлія Смаль. Я і Він	108
Читацька компетентність: 4 #тілесність #дорослішання #сексуальність #наука	
Окуляри і кролик-гном. Збірник оповідань	110
Читацька компетентність: 4 #дорослішання #стосунки #дружба #пошук свого «я» #кохання	
Жахлива книжка: збірник страшних історій	112
Читацька компетентність: 4 #страхи #емоційний інтелект #пригоди #стосунки #родина #казка #дружба	
Юлія Ярмоленко. Малечі про інтимні речі	114
Читацька компетентність: 4 #тілесність #дорослішання #сексуальність #наука	
Післямова	116
Корисні рекомендації	119

Передмова

Щоби допомогти своїй дитині досягти успіху в навчанні, не обов'язково мати наукові ступені й багато вільного часу, бути психологом чи педагогом. Можна просто змалку читати і обговорювати книжки, цікавитися її життям та розмовляти про шкільні справи за сніданком чи вечерею.

Цього досить, щоби п'ятнадцятирічні учні, з якими так проводили час, показали значно кращу математичну, читацьку та природничу компетентність, аніж учні, з якими батьки так часу не проводили. Про це, зокрема, свідчать результати міжнародного порівняльного дослідження PISA, яке тестує навчальні навички підлітків із понад сімдесяти країн світу.

PISA не перевіряє, як добре дитина запам'ятала правило чи факт. Усі правила й факти легко можна знайти в інтернеті. PISA перевіряє, як добре вона вміє застосовувати знання в реальному житті: помічати в тексті важливі деталі, аналізувати, систематизувати. Це важливі навички для майбутнього.

Як же заохотити дітей та підлітків до читання? Як максимально розкрити потенціал цього унікального процесу? Як завдяки книжкам стати ближчими зі своїми дітьми? Як розважитися в родинному колі? Як почати складну розмову про давно наболіле? Батьки часто не знають, яку книжку обрати для читання з дитиною і як її обговорити, коли там фігурують складні теми – втрата, інакшість, агресія чи страх...

Відповіді на ці запитання ми спробували дати в посібнику «Живі письменники. Батькам», де зібрано 50 книжок для дітей віком від 6 до 10 років. Їх для вас обирали, обговорювали, опрацьовували та описували експертки – справжні фахівчині своєї справи.

Всеукраїнська акція #ЖивіПисьменники, яка дала назву цьому посібнику, – масштабний проєкт для глибшого знайомства юних читачів із сучасними літературними творами, де вони впізнають реалії свого середовища, однолітків із різних куточків країни, знайомі географічні назви та імена. Так, письменники мають бути саме «живі» – адже школярі (а часто й батьки), на жаль, звикли, що письменники – це винятково «стародавні», далекі від життя, абстрактні персони!

У переломні для суспільства часи, коли навіть дорослі подекуди перестають відчувати надійну опору під ногами, дітям і підліткам таке актуальне читання допомагає зрозуміти, хто вони і звідки. У цьому посібнику зібрано найкращі твори вітчизняних авторів, наших із вами сучасників – тих значущих дорослих, які живуть і творять тут і тепер, своєю присутністю в суспільному вимірі показуючи дітям живий простір України. Їхні книжки залучають читак та їхніх батьків до рідного простору й роблять його співтворцями, додаючи важливий фрагмент громадянської ідентичності.

Хто обирав книжки?

Світлана Ройз – дитяча й сімейна психологиня, авторка книг з дитячої і сімейної психології, авторка й ведуча вчительських семінарів і тренінгів із вікової психології та профілактики вигорання.

Таня Стус – авторка дитячих книжок, менеджерка культурних проєктів, редакторка, експертка з дитячого читання, співзасновниця та керівниця проєкту підтримки дитячого читання «БараБука». Авторка програм-інтенсивів із літературної освіти для дітей та підлітків. Членкиня робочих груп МОН України з розвантаження та осучаснення навчальних програм, укладачка навчального посібника «Хрестоматія сучасної дитячої літератури» у двох томах (2016). Методистка Малої академії наук України. Сертифікована дитяча психологиня з науковим і педагогічним досвідом.

Марія Артеменко – дитяча письменниця, експертка проєкту підтримки дитячого читання «БараБука», методистка Національного центру «Мала академія наук України», членкиня журі літературних конкурсів.

Іванна Коберник – консультантка з комунікацій, експертка міністра освіти й науки України, співзасновниця ГО «Смарт освіта» та ГО «Батьківський контроль». Членкиня редакційної колегії видання для молодшої школи «Хрестоматія сучасної дитячої літератури» та координаторка цього проєкту з боку МОН, журналістка, телеведуча, сертифікована викладачка й тренерка з антикризового менеджменту, проведення кампаній, комунікацій і зв'язків із громадськістю.

Катерина Волик – тренерка «Нової української школи», педагогиня, методистка методичного кабінету при управлінні освіти Херсонської міської ради, учасниця проєкту «Фінська підтримка реформи української школи».

Як ми обирали книжки?

До цього посібника потрапили книжки, які відповідали таким критеріям:

- не входять до навчальної програми 1-4 класів;
- є в книгарнях, бібліотеках чи у відкритому доступі на сайтах видавництва;
- були опубліковані з 2014 до березня 2020 року;
- їхні автори – сучасні українські письменники;
- написані на важливу та актуальну для дітей 6-10 років тему.

Спершу ми сформували довгий список книжок, відзначених найрізноманітнішими преміями («Дитяча книга року ВВС», «Рейтинг критика», Всеукраїнський рейтинг «Книжка року», «ЛітАкцент року», «Найкраща книга Форуму видавців», «Топ БараБуки – найкращі родинні видання року» та інші) впродовж останніх шести років.

Крім того, через сайт НУШ та спеціально створений опитувальник ми врахували літературні вподобання читачів та їхні рекомендації книжок, які варто включити до списку. Далі його доповнили рекомендації експертів. У довгому списку було 400 позицій. До короткого експерти обрали 50. Зауважимо, що експерти, чиї книжки потрапили до довгого списку, не голосували за них.

Як користуватися посібником?

У цьому посібнику є книжки для різного рівня читацької компетенції (від першого до четвертого) – як для дітей, котрі тільки починають читати, так і для вправних читачів.

Така градація краща ніж звичний віковий поділ. По-перше, діти починають читати в різному віці, тому їхній читацький досвід формується й міцнішає теж по-різному. По-друге, навіть однолітки не читають однаково. Кожна дитина має власний темп і рівень сприйняття тексту. Це варто враховувати, насамперед аби вона почувалася комфортно.

Перший рівень – початковий. Дитина щойно навчилася самостійно читати й робить це поки неквапливо. На першому рівні читачі вже можуть самостійно опанувати прості тексти – як правило, з великим шрифтом і багатьма ілюстраціями.

Кожен подальший рівень передбачає вдосконалення навичок читання, стилістично й синтаксично складніші речення, більший обсяг, розгалуженіший сюжет тощо.

Другий рівень починається, коли дитина вже може й хоче читати довше. Вона береться за довші тексти, але досі почуввається з книжкою не дуже впевнено.

Зазначимо, що читачам із першим-другим рівнем читацької компетенції ще може знадобитися допомога дорослих, – особливо якщо дитина втомилася читати або їй важко зрозуміти прочитане.

На третьому рівні читацькі навички ще досконаліші. Доречними стають тексти, де є кілька сюжетних ліній, поділ на розділи й політематичність.

На четвертому рівні діти вже звикли до читання й готові приділяти йому час. Їм більше не страшно читати багато тексту без ілюстрацій. Досвідчених читачів захоплює зміст і заплутані сюжетні перипетії.

Перехід між рівнями відбувається індивідуально. Поспостерігайте за дитиною та зміною її читацьких уподобань. Книжки самі вам підкажуть.

Книжки першого рівня сміливо можна читати вголос дитині, яка тільки починає знайомитися зі світом художньої літератури, тим паче, що саме такі спільні читання надзвичайно важливі для дітей молодшого шкільного віку.

Деякі книжки психологи рекомендують читати лише з батьками. Це означає, що текст містить складні й травматичні теми, які буде непросто осягнути без допомоги дорослого. Саме тому до цих книжок психологиня Світлана Ройз додавала коментарі та помічні питання, які варто обговорити з дитиною.

Під описом кожної книжки є **теги**: тематичні (наприклад, мандри, біографія, космос) і психологічні (безпека, емоційний інтелект, дружба та ін.). За ними батьки можуть обрати те, що саме зараз актуально для їхньої дитини.

Крім того, всюди є короткі **анотації** – раптом ви вже читали це старшій дитині, а з часом забули сюжет, або ж не встигли прочитати, але хочете дізнатися думку малого читача.

Два основні блоки – **«Про що поговорити»** та **«Як із цим гратися»** – орієнтуватимуть

у напрямках роботи. Ігри й творчі завдання за мотивами текстів поглиблять сприйняття й сприятимуть розвитку творчого мислення.

До одних книжок експерти написали багато ідей для гри, але менше запитань для обговорень. Вони доволі прості, хоча чудові й вартісні. Інші книжки не містять порад для забавлянок, натомість у них детально вписано, про що можна поговорити з читачем. Такі тексти надто серйозні для ігор – їх варто обмірковувати та обговорювати. Якщо в дитини виникне бажання намалювати щось за мотивами прочитаного – не спиняйте її.

Окремі книжки мають додаткові QR-коди – відсканувавши їх, можна знайти додаткову інформацію, анімаційні відео або ж навіть увесь текст у відкритому доступі.

Сподіваємося, що цей посібник стане корисним інструментом для спільного занурення у світ книжок і промоції родинного читання. Якщо у вас виникнуть запитання – надсилайте їх на пошту sm.osvita@gmail.com.

Приємного і творчого читання! Ми впевнені, що хороші книжки – початок неймовірної подорожі, про яку у вас із дитиною залишаться теплі спогади!

***Ваші ГО «Смарт освіта», сайт НУШ,
Український інститут книги,
Фундація Дарини Жолдак***

Учителю від учителя

Катерина Волик, тренерка «Нової української школи», педагогиня, методистка методичного кабінету при управлінні освіти Херсонської міської ради, учасниця проекту «Фінська підтримка реформи української школи».

Шановні колеги,
ми знаємо, як важко буває мотивувати дітей до читання. Ми, педагоги, часто просимо батьків читати разом із дітьми, але батьки часом не розуміють, навіщо це робити, або не мають часу. Наш посібник може ефективно допомогти батькам залучити дітей до читання. Пояснить, що діти, які часто читають із батьками, досягають кращих результатів у навчанні, – на це вказують результати згаданого в передмові дослідження PISA.

2018 року Україна взяла участь у міжнародному дослідженні PISA, яке проводилось у понад вісімдесяти країнах світу. Провідною предметною галуззю цього циклу було читання. Читацька грамотність – важливий аспект здатності учня сприймати, аналізувати, використовувати й оцінювати письмові тексти для досягнення певних цілей, для розширення своїх знань і читацького потенціалу, для готовності бути активним членом суспільства.

За даними дослідження, 25,9% п'ятнадцятирічних українських учнів не досягли базового рівня читацької грамотності. Аналіз результатів виконання різнорівневих завдань показав сильні й слабкі сторони юних українських читачів.

Підлітки легко розпізнають основну ідею тексту, роблять висновки, враховуючи кілька умов, порівнюють і зіставляють інформацію в тексті й поза ним – однак із завданнями, де потрібно виявити спорідненість інформації з кількох уривків, інтегрувати їхній зміст, щоби визначити основну ідею, зрозуміти контекстне значення слова або фрази, можуть упоратися менше 30% учнів. Труднощі спричиняють і завдання з пошуку потрібної інформації – особливо якщо вона розпорошена різними частинами тексту. Підліткам складно критично мислити, зрозуміти відомі категорії в новому контексті, висувати припущення, критично оцінювати прочитане.

Аналіз чинників, які сприяють формуванню високого рівня читацької грамотності, засвідчує, що вищих результатів досягають ті п'ятнадцятирічні українські підлітки, які часто читають для задоволення не тільки художню літературу, а й тексти різної складності, де трапляються таблиці, графіки чи посилання.

Як бачите, серед чинників є читання для задоволення. Щоби дітей, яких важко відірвати від читання, було більше, ми й створили цей посібник.

Пропонуючи книжки для шкільного й домашнього читання, педагогам під час інтерпретації варто приділяти увагу власному досвіду, звертати увагу на мовленнєве оформлення думок та уважно стежити за тим, щоби форма висловленого не переважала над змістом прочитаного. Раджу активніше працювати над формуванням здатності молодшого школяра робити логічні умовиводи, виконанням завдань, що потребують стисло висловлення власної думки про описану в тексті проблему, розвитком уміння знайти в тексті проблеми й трансформувати їх залежно від ситуації.

Ми, вчителі та батьки, мріємо, щоби діти добре вчилися, багато читали, охоче й зацікавлено здобували знання, були успішними в житті.

Для цього потрібно небагато – щодня виділяти час на читання. Спочатку батьки читають дитині, потім вона читає батькам, а коли підросте, вже не уявляє життя без книжок. Читання вчить сприймати інформацію, переробляти її, встановлювати причиново-наслідкові зв'язки, усвідомлювати ідею книжки, формувати власне ставлення до неї й застосовувати отриману інформацію з користю для себе й суспільства.

Дітям цікавіше читати, якщо є з ким обговорювати прочитане. Це одна з форм родинного спілкування, де, втім, є низка правил, які краще не порушувати.

По-перше, неприпустимо цькувати дитину і змушувати її читати тут і зараз – вона сама має захотіти читати.

По-друге, спочатку діти охочіше слухають, як читають дорослі.

По-третє, подаровану чи самостійно вибрану в книгарні або бібліотеці книжку завжди хочеться розгорнути й дізнатися, про що вона.

Сучасні яскраві ілюстрації теж мотивуватимуть до читання.

Цей посібник допоможе батькам і вчителям розкрити дитячий потенціал, активізувати пізнавальну діяльність, розвинути вміння слухати інших, формулювати, обґрунтовувати власну позицію, знаходити спільне рішення, встановлювати причиново-наслідкові зв'язки, доходити логічних висновків.

Запропонований список книжок окреслює комплексний підхід до читання. Методичні рекомендації стануть дієвим інструментом, що допоможе:

- сформувати актуальний образ творців сучасної української дитячої книги – письменників і письменниць, які живуть поруч, знаються на різних темах, пишуть зрозумілою мовою й поважають свого читача;
- повернути читанню його давню функцію – зближувати дорослих і дітей, читача і книжку, реципієнта й текст;
- закласти звичку «усвідомленого читання», коли текст опрацьовують не через примус, а з внутрішнього поклику.

Вибираючи різні тексти й завдання для різних вікових груп, учитель створює сприятливі умови для переконання дітей у важливості читання.

Ось кілька порад тим, хто працюватиме з посібником.

- Обираючи текст, зверніть увагу на індекс читацької компетентності.
- Зважайте на дібрані до кожного твору теги: вони допоможуть визначитися з матеріалом залежно від мети (родина, дружба, безпека тощо).
- Аби заздалегідь знати, про що текст, прочитайте анотацію.
- У розділі «Про що поговорити» ви знайдете актуальні, на думку експертів, теми для спілкування з дітьми. Зверніть увагу, що комунікація з дитиною повинна бути довірчою. Діліться власним досвідом – це дасть вам змогу піднятися до її рівня, стати рівноправними співрозмовниками.

• У рубриці «Як із цим гратися» є безліч ідей для інсценізацій літературних ситуацій. Втілюйте їх!

Тільки спільними зусиллями нам вдасться відкрити дітям світ знань і радості, добра і зла, сформувати життєві навички, які допомагатимуть їм протягом усього життя. Одна книга дарує веселий настрій, змушує сміятися, інша відкриває таємниці всесвіту, історичного минулого або дає змогу зазирнути в майбутнє, а книг таких у бібліотеках – дуже багато!

Читайте із задоволенням!

Терапія читанням.

Що важливо знати батькам про читання з дітьми?

Світлана Ройз, дитяча та сімейна психологиня

Для гармонійного розвитку дитини ми створюємо «збагачене середовище» – безпечний простір, який стимулюватиме цікавість і активність усіх каналів сприйняття. Для кожного віку ми пропонуємо нові стимули.

Один з етапів дорослішання – знайомство з книжковим світом. У всіх дітей є свої вік, стан, «точка входу» й книжка, які стануть «дверима» в цей світ.

У розмовах із батьками я запитую: «А ви пам’ятаєте свою улюблену книжку?». Вона може багато про нас розповісти.

Як мотивувати дитину до читання?

Усе починається з того, що дитина бачить книжки на довшолишніх полицях і столах. Книжка стає елементом дитячої реальності, якщо вона є в реальності сім’ї. Коли батьки підлітків запитують, як мотивувати дитину до читання, я їй собі питаю: «Чи бачать діти, як ви читаєте книжки?». Дитині будь-якого віку важливо бачити, як читають батьки, – причому саме паперові книжки. Якщо в мамі чи тата в руках планшет або електронна книга, дитина вважає, буцімто вони не читають, а граються.

У кожного віку є свої завдання, провідні теми, страхи, тригери й кольори, які можуть спричинити напругу чи страх, і своя техніка безпеки. Тому важливо бути уважними до вікових маркерів та обирати книжки й теми, які відповідають психотипу дитини. Те, що витримає восьмирічка, для шестирічки може бути травматичним. У цьому посібнику конкретними маркерами позначені книжки, які не просто бажано, а важливо читати разом із дорослими. Дорослі можуть спостерігати за реакцією дитини, знижувати темп, зупинитись, аби щось спитати чи самим відповісти, торкнутися, обійняти дитину, якщо їй важлива підтримка. До багатьох книжок тут запропоновані запитання, теми для обговорення та ігри.

Сучасні діти живуть у цифрову епоху. Їм часто бракує живих контактів, вони бувають самотні, дуже чутливі, але при цьому не до кінця усвідомлюють свої емоції. Читання разом із батьками стає для них не тільки розвитком навички, а й психотерапією, тренінгом з емпатії, коли твориться спільний емоційний та ціннісний простір, а герої книжок перетворюються на безпечних провідників у стабільний світ.

Часто батьки розповідають, що бояться читати дітям книжки з негативними героями й складними ситуаціями. Наше завдання – не вилучити труднощі з життя дитини, а допомагати давати їм раду в безпечних умовах і з нашою підтримкою. Коли з книжок забирають всі складні ситуації та емоції, створивши ідеальні умови, рівень підсвідомої тривоги й агресії у дитини зростає.

Вікові особливості читання

Перше сприйняття дитини – зорово-моторне. Перші її книжки – книжки-картинки. Ми допомагаємо формувати зоровий образ, створюємо зв'язок: картинка – слово – поняття – звучання.

Важливо створювати в дитини моторну навичку спілкування з книжками (причому це стосується й дорослих, яким теж слід повертати собі контакт із різними каналами сприйняття).

Дитині важливо не лише читати, а й шелестіти сторінками, перегортати їх, торкатися паперу, нюхати книжку, що поволі стає «своїм» предметом.

Позначки й малюнки в книжках – спосіб їх привласнити. Якщо дитина закреслює, замальовує ілюстрації – можливо, так вона справляється з напругою або намагається «не бачити», захиститися, побороти емоцію, з якою пов'язані ілюстрація чи герой.

Читаючи на різні голоси, ми розвиваємо аудіальне сприйняття, слухову пам'ять, розширюємо «рольові» можливості. Так простір читання стає простором творчої співпраці.

«Ритуали читання» можуть стати «реліквією», спогадом, котрий діти принесуть у доросле життя. Якщо ми створимо такий ритуал до підліткового віку, він допоможе зберегти зв'язок, близькість із дитиною в складний час сепарації.

У всіх дітей у різному віці свій спосіб сприйняття інформації. Кожна «модальність» дозріває в індивідуальний час.

Дитина, орієнтована на рух, на контакт із тілом, може спочатку вибирати книжки, з якими можна щось робити, й відкриватиме книжковий світ через тілесні відчуття.

Дитина-аудіал може любити, щоб їй читали, й сама обирає голоси «дикторів». Під час читання вона може займатися чимось іншим, а не дивитися в книжку. Батьки перепитуватимуть, чи вона слухає, але дитина наполягатиме, що все чує.

Дитина, орієнтована на візуальне сприйняття інформації, може любити «книжкові картини», книжки, в яких акцент на ілюстраціях або ті, де можна самому малювати.

Читаючи, добре було б задіювати всі канали сприйняття.

Вибираючи книжки для дітей, я уважна до формату. Квадратні книжки, як правило, «стабілізують», урівноважують, прямокутні – розвивають, вони – як прямокутні «двері».

Стилістика ілюстрацій, самі ілюстрації, кольорова гама, місце об'єктів на сторінці – все це може бути темою для спостереження й роздумів із дитиною. Не забуваймо, що в сучасних дітей усе ж переважає візуальний канал сприйняття.

Римовані тексти – дуже важлива складова життя дитини. Усі наші внутрішні процеси пов'язані з ритмізацією. Ритм і рима впливають навіть на рухову активність і відчуття безпеки. Вірші, забавлянки, пісні, які легко сприймати й відтворювати, необхідні для дітей молодшого віку. Вони, як і музика, створюють емоційний фон та вбудовують дітей у свої ритми.

Для тих, кому складно зосередитися, важливо вибирати невеликі книжки, які можна прочитати за один підхід: дитині важливо дати відчуття результату, перемоги – «я впорався!». У товстих книжок за один підхід можна читати по розділу.

Щоби простір читання став простором близькості й радості, важливо сидіти в зручній позі :) Мені іноді доводиться нагадувати батькам: коли читаєте, не обов'язково

сидіти, як за партою. Вибирати різні зручні пози й місця – значно краще й корисніше. Для створення «простору близькості» можна влаштувати «особливі» місця для читання: на підлозі, у будиночку з подушок.

Натрапивши під час читання на незнайоме чи складне слово, важливо зупинитися й уточнити, чи знає дитина, що воно значить. Якщо лишити його без уваги, дитина може вийти з контакту. Це можна помітити за перемиканням уваги чи зміною пози.

У кожного свій темп і свої можливості концентрації уваги. Коли втомлюєшся, важливо спинитись. Якщо читання буде пов'язане з м'язовою або емоційною напругою, дитина його уникатиме.

Спершу дитина припускатиметься помилок. Обов'язково спитайте, як їй зручніше – виправляти відразу чи наприкінці. Пам'ятайте, що для мотивації необхідно, аби заохочень було втричі більше, ніж критики.

Важливо пам'ятати, що дитина до восьми років рідко розуміє іронію. Те, що для нас смішно, для неї може бути незрозумілим. Утім, у кожному віці є свої теми жартів, зрозумілих для дорослих. Як правило, менші діти сміються з дій (пукання, падіння тощо).

Ми прагнемо повторення дій, із якими пов'язано відчуття радості, близькості, безпеки. Нехай у простір читання всім захочеться повертатися!

Читацька компетентність: 1

#родина #професії #стосунки #любов

Галина Ткачук

Моя найтихіша книжка

іл. Насті Сорожинської. – Харків: Ранок, 2019. – 32с.

Анотація

Історія дівчинки, яка любить мовчання і тишу. В галасливому Києві, в родині з двома братиками їй непросто, проте мама знає таємне тихе місце й разом із донею вирушає в бібліотеку. За старими дверима прохолодно і затишно, а головне – там потрібно говорити лише пошепки. Доки мама працює, дівчинка насолоджується книжками, у тиші мандруючи спершу на безлюдний острів, потім у кубельце ховрахів, а далі – у весняний ліс. Тиша наповнює, а час, проведений разом, зміцнює стосунки між мамою і донечкою.

Про що поговорити?

- Поясніть дитині поняття «інтроверт» та «екстраверт».
- Запитайте, чи любить вона тишу. А може, любить, коли багато звуків?
- Розкажіть, що одні люди не можуть витримувати шум, а іншим нестерпна тиша.
- Поговоріть, де і чому важливо поводитись тихо. Запропонуйте варіанти таких «тихих» місць: уроки, лікарня, громадський транспорт, бібліотека (громадські місця).

Коментар психолога

Пам'ятайте, що у дітей до 6 років не розвинений когнітивний контроль, і їм складно контролювати те, як вони розмовляють. Вони не можуть контролювати гучність. Пропоновані ігри допоможуть вашій дитині навчитися контролювати гучність своїх слів.

Як із цим гратися?

- Спробуйте спілкуватися/гратися разом лише пошепки. Визначте для цього певний час і урочисто оголошіть «мовчазну годину».
- Вигадайте з дитиною, де в неї кнопка гучності. Випробуйте можливості голосу та покеруйте одне одним за допомогою цієї кнопки. Нехай дитина самостійно дослідить можливості свого голосу на прикладі якогось слова: спершу вимовляє його пошепки, потім поступово додає гучність, а насамкінець стихить на мінімум («збільшуй від найтихішої поділки 1 до найгучнішої 10, зупинися на поділці 5»). Звісно, найзручніше так експериментувати на природі.
- Сходіть із дитиною до бібліотеки й покажіть «місце, де живуть книжки».
- Уявіть, що ви в бібліотеці за книжкою: порахуйте котів, захованих на її сторінках.
- Зверніть увагу на книжки в зображеній тут бібліотеці. Про що вони? Чий вони?

Читацька компетентність: 1

#команда #пригоди #мандри #дружба

Галина Малик

Піратський маршрут

іл. Грасі Олійко. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. – 24 с.

Анотація

Віршована історія про дітлахів, які уявляють себе піратами, планують мандрівку по екзотичні спеції для омріяних булочок, малюють мапу й прокладають свій піратський маршрут. І хоча уявна подорож відбувається у квартирі, це не заважає команді подолати Карпати, переплисти океани, обігнути Аляску й робити географічні відкриття. Кожен по черзі пропонує новий напрямок, перетворюючи гру на веселу пригоду. Добра історія про безмежність дитячої фантазії, своєрідна екскурсія навколо світу.

Про що поговорити?

- Згадайте родинні мандрівки. Які місця звідти найбільше запам'яталися й чому?
- Обговоріть власні назви та географічні поняття з тексту. Які топоніми знає ваша дитина?
- Знайдіть на глобусі чи карті відомі дитині міста, країни, материки, моря, океани, гори.
- Поділіться мандрівками свого дитинства, пов'язаними з поїздками на море, в гори та в дитячі табори.

Як із цим гратися?

- Помрійте про місця, які хочеться відвідати. Не обмежуйте фантазію.
- «Помандруйте» власною оселею і прокладіть свій «піратський маршрут».
- Вигадайте назви для кімнат або куточків і спробуйте, наприклад, підкорити вулкан (смачний обід) на острові (кухні), долаючи гори (диван, крісло), полонини (килимки) й навіть океан (ванну кімнату).
- Складіть кілька різних маршрутів власною квартирою: до друзів, до школи, в садочок, до бабусі.
- Прокладіть за допомогою ґаджета й мобільних карт маршрут до улюбленого магазину.
- Створіть разом мапу свого фантастичного маршруту – намалюйте її з нуля або зробіть колаж. Для колажу вам стануть у пригоді сторінки з журналів, наклейки й кольоровий папір. Для мальованої версії можна застосувати техніку «зістарення», обробивши периметр майбутньої мапи заваркою чорного чаю або кавою. За основу можна взяти роздруківку.

Читацька компетентність: 1

#родина #емоційний інтелект #стосунки

Жак Жаб'є

Людина-восьминіжка

іл. Наталії Кудляк. – Київ: Маміно, 2019. – 32 с.

Анотація

Довгий віршований перелік щоденних справ турботливої мами-восьминіжки. Вона встигає прокинутись о шостій ранку, приготувати сніданок, зібрати дітей на навчання, пройти пішки через півміста, попрацювати в бюро, сходити в магазин – і після виснажливого дня, попри втому, таки знаходить сили обійняти всю сім'ю. Бути дбайливою не легко, проте мамі це до снаги, якщо вона відчуватиме любов і підтримку родини.

Про що поговорити?

- Поговоріть про те, чому ця мама – восьминіжка.
- Запитайте дитину, чи її мама (бабуся, тато) схожі на восьминіжок. Розкажіть чому. Коли людина стає восьминіжкою?
- Запитайте, чи втомлюється людина-восьминіжка. Поговоріть про втому й потребу відпочивати.
- Запитайте, чи знає дитина ознаки втоми. Поясніть, що восьминіжкою може стати не тільки мама, бабуся чи тато, а й вона сама, – скажімо, коли прийшла втомлена зі школи.
- Запитайте, як вона розуміє, що стала восьминіжкою.
- Поговоріть про те, як розпізнати, що людина поруч дуже втомлена, й про потребу поважати її спокій.
- Поговоріть про вдячність. Розкажіть дитині про те, що наша вдячність восьминіжці за «невидимі справи» допоможе їй повернути сили й робить сильнішими нас самих.

Як із цим гратися?

Подивіться мультфільм за мотивами книжки.

- Вигадайте в родині чи у класі з учителем знак, за допомогою якого ви покажете, що стали восьминіжкою.
- Спробуйте скласти список справ. Визначте, які можна відкласти, а які треба зробити відразу.
- Розкажіть, як ви плануєте свій день і встигаєте владнати всі справи.

Коментар психолога

Щоб відпочивати, потрібно рухатися – робити п'ятихвилинну розминку, стрибати, танцювати. Важливо пити воду й кожні півтори години робити паузи. Поговоріть про те, що великі справи треба ділити на маленькі кроки й хвалити себе після кожного бодай словами «я молодець!».

Читацька компетентність: 1

#тварини #природа #вірші #дружба

Оксана Кротюк

От би мені коника!

іл. Богдана Поліщука. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 40 с.

Анотація

Збірка віршів про людей і тварин, які мають власний характер і особливі звички. Жирафа збирається до театру, мавпочка вивчає букварик, ведмідь сумує за школою, а гусак шле телеграму гіпопотаму. Звірі наділені впізнаваними людськими рисами й уподобаннями. Антропоморфні ілюстрації підсилюють таку образність героїв. У «людських» віршах ідеться про дружбу, взаємодопомогу й добре ставлення до світу. Часом дотепні, а часом зворушливі ситуації легко сприймаються й спонукають до діалогу.

Про що поговорити?

- Запитайте чи помічали діти схожість людей із тваринами.
- Поміркуйте, в чому саме полягає ця схожість.
- Подумайте, чи нагадує поведінка тварин людську.
- Поговоріть про домашніх та свійських тваринок.
- Запитайте в дитини, яких днів тижня бракує у віршику про Тузика.

Як із цим гратися?

- Поспівайте, потанцюйте, простукайте ці вірші.
- У вірші «От би мені коника» головний герой думає про свою мрію. Запитайте в дитини, про що вона мріє.
- Запропонуйте дитині прочитати вірші, зображуючи різних тваринок, – наприклад, витягуючи шию, ніби жираф.
- Разом намалюйте або зліпіть тварин, про яких згадано у віршах. За віршем «Плямистий леопард» створіть плямистий візерунок.
- За мотивами вірша про Тузика повторіть або вивчіть порядок днів тижня.
- Створіть домашній ритуал: перед сном замість «добраніч» кажіть «бобраніч».
- Спробуйте скласти віршик про свого домашнього улюбленця.

Читацька компетентність: **від 1 до 2**

#природа #екологія #пригоди #дружба

Серія:

Оксана Була. **Зубр шукає гніздо**. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – 40 с.

Оксана Була. **Ведмідь не хоче спати**. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – 32 с.

Оксана Була. **День народження ялинки**. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. – 44 с.

Оксана Була. **Туконі – мешканець лісу**. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. – 44 с.

Анотація

Серія книжок-картинок про лісових мешканців, дружбу тварин і їхню поведінку в природі, об'єднана спільними персонажами – туконі, духами лісу, які вкладають тварин спати, зустрічають пташок із вирію, доглядають за деревами й квітами. У першій книжці зубр шукає гніздо, щоби перезимувати, в наступній ведмідь вирішує наслідувати зубра й не впадати у сплячку. Подальші розповідають про різновиди туконі та їхні суперсили.

Історії про туконі нагадують нам, що природа – це важливо, бо ми самі – її частина.

Про що поговорити?

- Поговоріть про екологію, про те, що ми можемо побачити на природі. Хай дитина уявить те, чого не бачить.

- Запитайте в дитини, чи знає вона про міфологію, стародавні вірування, легенди. Поговоріть про видиме та невидиме, про сили природи, про те, як люди здавна їх уявляли і які історії складала про невидимих істот (домовиків, мавок, русалок).

- Проведіть паралелі між міфами й книжками про туконі. Скажіть, що це сучасні міфи, а література – фантазія про фантазію.

Як із цим гратися?

- Придумайте власних мешканців (духів лісу) та дайте їм імена. Поговоріть про те, чим вони займаються.

- Зверніть увагу, що туконі схожі на розпливчаті плями. Спробуйте перетворити плямку на тваринку або на духа природи. Як його звати? Що він робить?

- Запитайте в дитини, чи шкодять ці істоти природі. А люди?

- Уявляйте під час прогулянки, як туконі можуть піклуватися про свої дерева. Спитайте, як би дитина піклувалася про природу, якби перетворилася на туконі.

- Пофантазуйте перед сном, як туконі вкладають звірів спати.

- Почитайте про туконі за посиланням на VR <https://cutt.ly/OhaK7em>

Читацька компетентність: **від 1 до 2**

#природа #Україна #екологія #тварини

Серія «Цікава Україна»:

Маша Сердюк. **Біжи, саламандро!** / іл. Мар'яни Микитюк. – Харків: Крокус, 2019. – 24 с.

Саша Кочубей. **Сюрприз для сов** / іл. Юлі Шалімової. – Харків: Крокус, 2019. – 24 с.

Катерина Міхаліцина. **Говерла** / іл. Світлани Балух. – Харків: Крокус, 2019. – 24 с.

Оксана Луцевська. **Мама прийшла!** / іл. Маші Фої. – Харків: Крокус, 2019. – 24 с.

Валя Вздутьська. **Велике перевтілення** / іл. Олі Музиченко. – Харків: Крокус, 2019. – 24 с.

Анотація

Пізнавальна серія книжок-картинок про дивовижну природу України, унікальних представників української фауни (вогняну саламандру, сіру сову, жука-оленя, рись) і гору Говерлу. В сюжет кожної історії вплетено наукові факти про рідкісних тварин. З історій читачі дізнаються про головну проблему сов, екологічну проблему винищення лісів, життя жука-оленя, мешканців найвищої української гори – і впізнають себе в дитинчатах рисі, яких мама лишає вдома, йдучи на полювання.

Про що поговорити?

- Запитайте в дитини, який факт із книжки їй найдужче запам'ятався, який вразив і чому. А кого з героїв вона зустрічала?

- Перелічіть суперсили тварин, які їй найбільше сподобались. А чому саме ці? Навіщо вони тваринам? А яку суперсилу хоче мати вона сама?

- Поговоріть про стосунки між мамою й дитиною рисі. В чому виявляється мамина турбота, любов, ласка?

- Запитайте в дитини, що вона вважає красивим. Яка краса у тварин? А яка тварина для неї найкрасивіша?

- Уявіть, що всі квіти в саду почали сперечатися, хто красивіший. Запитайте в дитини, як би вона вирішила цю суперечку.

- Уявіть світ, де всі люди (тварини, рослини) стали однаковими. Яким би він був?

- Розпитайте дитину про мандрівки Україною. Де вона була і де б хотіла побувати? Уявіть одну з можливих мандрівок і подумайте, яких тварин можна було б там зустріти. Поговоріть про те, що цікавого на вашій маленькій батьківщині.

Як із цим гратися?

- На прогулянці влаштуйте «фотополювання» й спробуйте сфотографувати зручним гаджетом щонайбільше мешканців фауни (не оминайте комашок і мурашок – на них особливо цікаво «полювати»). Наступного разу фотографуйте флору – квіти, дерева, шишки, жолуді, мох тощо. Якщо випаде можливість, обговоріть кожен «експонат», наголошуючи на його унікальності й цінності для природи.

Читацька компетентність: **від 1 до 2**

#емпатія #емоційний інтелект #тварини #дружба #стосунки

Оксана Луцевська

Бігль-старший

іл. Наталка Гайда – Харків: Віват, 2017. – 48 с.

Анотація

Колько мріє мати собаку, але батьки йому не дозволяють. Якось біля смітника він знаходить бігля з сивиною на морді й вирішує його врятувати, віддавши самотньому немолодому сусідові. Крім качиних фігурок із різних країн, дядь Рон нікого не має й боїться впускати в своє життя нові почуття, проте йому, як і собаці, теж потрібна дружба. Гарна нагода поговорити з дітьми про чотирилапих безхатків і відповідальність перед тваринами.

Про що поговорити?

- Запитайте в дитини, які породи собак вона знає. Чи знайомі їй ті, про які йдеться в тексті? Якщо ні – разом знайдіть картинки в інтернеті, зверніть увагу на зовнішність, почитайте про риси характеру.

- Поговоріть про приємні й ласкаві пестливі імена у вашій родині. Чи є у вас традиція давати такі імена? Кого і як у вас називають?

- Поговоріть про колекціонування. Подумайте разом, для чого люди ним займаються. Запитайте дитину, чи вона щось колекціонує (наприклад, іграшки). Може, своя колекція картин чи книжок є у когось із родини?

- Зверніть увагу на післямову, де авторка розповідає, що в героїв є прототипи. Запитайте в дитини, що таке прототип (людина, яка надихнула на сюжет). Хто міг би стати прототипом її книжки? Про кого вона б хотіла написати книжку? Що б вона зробила для прототипа?

- Поговоріть про відповідальне ставлення до тваринок. Розкажіть, що коли родина вирішує взяти якусь із них додому, до неї слід ставитися відповідально. Згадайте про притулки для собак і про те, що туди можна приїжджати та годувати звірів.

Як із цим гратися?

- Пригадайте та знайдіть на карті країни, звідки дядько Рон привіз своїх колекційних качок.

- Згадайте породи собак, про які йдеться у книжці. Запропонуйте дитині погратися: покажіть їй фото собаки, а вона хай спробує відгадати, яка це порода.

- Разом оберіть собаку й вигадайте про нього історію.

Коментар психолога

Для кожної людини важливе відчуття близькості. Ми можемо бути самодостатніми та самостійними, але однаково цінуємо дружбу й контакти з іншими. На стосунки прихильності заслуговує кожен, незалежно від віку, статі й навіть виду. Іноді ми не дозволяємо собі надто сильних почуттів до інших, оскільки боїмося розлуки й не можемо бути завжди поруч із цінними людьми чи улюбленими тваринами. Часом ми боїмося, що нам зроблять боляче або ми самі можемо завдати болю іншим. Ніхто не може сказати, що для нас краще чи правильніше, але вміння бути близьким і дозволити собі близькість, навіть знаючи, що попереду розлука й нас можуть не зрозуміти чи не прийняти, – це надзвичайний дар і цінність.

Читацька компетентність: **від 1 до 2**

#природа #екологія #наука

Серія:

Катерина Міхаліцина. **Хто росте у лісі** / іл. Оксани Були. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. – 40 с.

Катерина Міхаліцина. **Хто росте в саду** / іл. Оксани Були. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. – 52 с.

Катерина Міхаліцина. **Хто росте у парку** / іл. Оксани Були. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – 44 с.

Анотація

Пізнавальна серія книжок, що спонукають дитину придивитися до світу, який її оточує під час прогулянки в лісі, парку чи саду. Завдяки цим виданням читач дізнається, яка кора і крона у того чи того дерева, як виглядають насінини, квіти й плоди, де росте й чим особлива кожна рослина. Окрім пізнавальної інформації, авторка закладає важливі повідомлення про самоідентифікацію та пошук власного дому й місця у світі, а також порушує екологічне питання спалення сухостою та дбайливого ставлення до природи.

Про що поговорити?

- Спробуйте пригадати якомога більше назв рослин, птахів і тварин, згаданих у кожній книжці. Називайте їх по черзі з дитиною.

- Поговоріть про проблему спалення сухої трави і листя та вплив на екологію. Обговоріть способи гасіння пожежі у різних обставинах та нагадайте номери виклику спецслужб (101, 102, 103) (за книжкою «Хто росте у лісі?»).

- Запропонуйте дитині уявити, що вона ромашка (кульбаба, волошка), що виросла серед чортополохів (будяків), які до всіх чіпляються. Запитайте, як вона себе там почувала б і як чортополох може до неї ставитися. («Чи може чортополох думати, що ти дивний/а? Тобі це приємно? Чи думає чортополох, що ти некрасивий/а та нерозумний/а? Можеш у це повірити?») Потім нехай уявить себе посеред ромашкового поля. Запитайте, як вона почуватиметься там.

- Запропонуйте аналогію з гидким каченям. Запитайте, як ми відчуваємося в чужій «зграї». Подумайте, як люди з іншими цінностями ставляться до нас. Поділіться своїм досвідом. Поговоріть про людей, які потрапляють у свою «зграю», про те, що з ними там відбувається і як ми можемо відрізнити людей зі своєї «зграї».

- Запитайте у дитини, на кого вона схожа.

Як із цим гратися?

- Зберіть на прогулянці власний гербарій (лісовий, садовий, парковий).

- Створіть власний нотатник, як у борсукової мами (книжка «Хто росте у лісі?»). Зробіть там замальовки рослин, збережіть засушені квіти або листя.

- Використайте інструкцію з виготовлення гірлянди з листя (наприкінці книжки «Хто росте у лісі?»).

- Відвідайте з дитиною найближчий парк.

- Запропонуйте їй створити «ромашку якостей». У центрі намалюйте смайлик, напишіть ім'я дитини або приклейте фото. Разом напишіть її позитивні якості. Поряд намалюйте ромашки друзів. Створіть із них букет.

Читацька компетентність: **від 1 до 2**

 # родина #стосунки #пригоди #дорослішання #емоційний інтелект

Мирослав Лаюк

Заврик і його молодший брат

іл. Катерина Сад. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. – 40 с.

Анотація

У родині стегозаврів батьки чекають на друге маля, однак первісток Заврик не бачить особливих причин для радощів – іще й друзі Трицер, Ратопс і Дипка застерігають про незручності через молодших динозавренят. Коли народжується братик Стего, Заврик почувається нікому не потрібним, тікає з дому й потрапляє в халепу з тиранозаврами. Тато встигає його врятувати. Після розмови з ним Заврик по-іншому дивиться на братика, помічає багато спільного й за підтримки родини – змінює свої погляди.

Про що поговорити?

- Запитайте дитину, як вона знає, що її люблять.
- Запитайте дитину, чи уявляє вона себе динозавриком. Якби динозаврик щось попросив, що б це могло бути? (Дитина розкаже про свої потреби.)
- Розкажіть про те, що з появою кожної нової дитини в родині стає більше любові.
- Поговоріть про братів і сестер. Які між ними стосунки? А в друзів дитини?
- Запитайте, чи буває старшій дитині сумно, якщо мама більше уваги приділяє молодшим. Поговоріть про її відчуття.

Як із цим гратися?

- Зробіть із паперу родинне серце та приклейте туди зображення всіх членів родини.
- Пофантазуйте разом. Нехай дитина уявить, що вона динозаврик у яйці. Загорніть її в ковдру чи плед. Погладьте її по «шкаралупі» й скажіть, що чекаєте на свого маленького динозаврика. Коли дитина буде готовою – хай вибирається. Зустріньте її радісним вигуком: «Я так рада тебе бачити!» Наприкінці гри обійміть її.
- Пограйте з дитиною в родину динозавриків. Запропонуйте погойдати її на руках зі словами: «З динозаврика перетворюю тебе на дочку (сина)».

Читацька компетентність: **від 1 до 2**

#вірші #природа #тварини #гумор #дружба

Григорій Фалькович

Комашка писала нікому

іл. Галини Рогової. – Харків: Віват, 2019. – 48 с.

Анотація

Збірка сучасної поезії про світовідчуття й дива довкола. Сюжетні віршики («Маленький цвяшок», «У лікарні лісовій», «В зоопарку вихідний», «Тиша тиха і тихіша») знайомлять читачів зі світом тварин, комах і дивовижною природою, а образність і риси характеру персонажів (Гапочка, Зачарований гусак, Тер'єриха Ундіна, Ховрашок, Комашка, яка писала нікому) зворушують кожного. Авторський стиль поета традиційно сповнений гумором і дотепністю, а грайливі рими сприяють швидкому вивченню текстів напам'ять.

Про що поговорити?

- Запитайте, який вірш розсмішив дитину найбільше. Чому?
- Поговоріть про сміх. Що таке сміх? Що може розсмішити?
- Розкажіть дітям про листи. Які вони бувають (паперові, електронні)?
- Назвіть професії, що згадуються в цій книжці. А яка з них дитині найбільше до вподоби? Чому?

Коментар психолога

Усі кольори в нашому житті важливі. Кожен по-своєму впливає на наш стан. У здорової дитини будуть змінюватися кольорові вподобання. Якщо дитина починає малювати тільки чорним або тільки червоним – не варто панікувати. Важливо переконатися, що в її розпорядженні є інші кольори, які лежать на однаковій відстані (дитина потягнеться до того, який ближче). Тільки якщо вона понад місяць використовує один колір, уникаючи решти, можна починати непокоїтися.

Як із цим гратися?

- Вигадайте разом із дитиною нове смішне слово.
- Запитайте, чи вона колись писала листи. Обговоріть, що потрібно, аби відправити листа.
- Прочитайте останній вірш. Кому б ви хотіли написати листа? Чому? А про що був би цей лист? А про що був би лист усім одразу?
- Навчіть дітей користуватися поштою.
- Напишіть або намалюйте листи всім членам родини та пограйте у поштаря.
- Намалюйте картину одним улюбленим кольором дитини за віршем «Синій апельсин (натюрморт)».
- Пограйте з дитиною в «кольорові дні». Щодня обирайте одяг або деталь певного кольору, малюйте малюнок і вішайте його на видному місці.

Читацька компетентність: **від 1 до 2**

#пригоди #природа #тварини #родина #емоційний інтелект #Україна

Серія:

О. Дерманський, Г. Малик, М. Савка та ін. **Сніговірші для малят**; упор. Наталка Малетич. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. – 56 с.

І. Андрусяк, О. Луцєвська, Н. Поклад та ін. **Літні віршики**; упор. Наталка Малетич. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2019-52 с.

Анотація

Кожна книжка містить понад 20 тематичних віршів популярних українських письменників і письменниць. Один вірш – одна розгортка. Збірки впорядковані відповідно до календарних сезонів, тому в зимових віршах багато снігу, звичаїв і святкового настрою, а літні віршики наповнені сонцем і відпочинком. Ілюстрації, створені різними художниками, вдало відтворюють відповідні пори року. Обидві книжки формують уявлення про особливості погоди, поведінку тварин і веселі забавки на природі взимку та влітку.

Як із цим гратися?

- Назвіть 5 ознак перехідної пори року: тієї, яка ще не закінчилась, або тієї, яка ще не почалася. Відшукайте їх на малюнках. Запитайте, чи може дитина за малюнком сказати, яка на ньому пора року.

- Закрийте текст і за ілюстраціями в книжках розтлумачте, яка пора року / погода зображена.

- Вивчіть або повторіть календарні місяці року за допомогою карток.

- Випишіть місяці, не згадані в цій книжці.

- Повторіть або вивчіть свята й традиції, що згадуються в книжках.

- Опишіть пори року, не називаючи їх. Спробуйте говорити від імені пори року («Я – красуня, люблю білий колір та покриваю все білою ковдрою») або показуйте жестами, що можна робити в різні пори року.

- Зробіть родинний календар днів народжень і проаналізуйте, в яку пору року їх більше.

Про що поговорити?

- Запитайте, яка пора року дитині подобається найбільше. Чому саме вона?

- Обговоріть, чому вона не любить інші пори року і як це можна виправити.

- Запитайте, з чим у неї асоціюється літо. А зима?

Читацька компетентність: **від 1 до 2**

#родина #стосунки #емоційний інтелект #емпатія

Ольга Купріян

Суперклеї для вази

іл. Оксани Драчковської. – Харків: Ранок, 2018. – 30 с.

Анотація

Батьки хлопчика сваряться, а улюблена кришталева ваза розбивається. Дорослі сильно ображені одне на одного, але їхній маленький син хоче виправити ситуацію – збирає уламки скла, аби склеїти вазу й повернути мамі гарний настрій замість сліз. Для цього хлопчику потрібен особливий суперклеї. Тато спершу дивується такій спробі примирення, але малий вірить у можливість «усе склеїти». Зрештою замість суперклею тато купує букет півоній – і хоча для квітів бракує вази, батьки знову міцно обіймаються.

Про що поговорити?

- Розкажіть дитині, що світ без конфліктів неможливий, однак будь-який конфлікт – це можливість вийти на новий рівень взаєморозуміння.

- Поговоріть про те, що всі люди сваряться, й про почуття під час сварки. Запитайте в дитини, чи можна склеїти шматочки розбитої «вази».

- Наголосіть, що розбиття стосунків на дрібні шматочки під час сварки – ілюзія. Сварка не означає, що стосунки закінчуються.

Коментар психолога

Поясніть різницю між сваркою та конфронтацією. Конфронтація – це відстоювання своєї точки зору, а сварка пов'язана з емоціями й незадоволеними потребами. Розкажіть про те, що у кожної людини є свої потреби – бути в безпеці, відчувати любов, повагу, радість. Інші люди не можуть здогадатися про наші потреби, поки ми про них не скажемо. Наведіть приклад: «Я можу сказати: «Так хочеться тебе обійняти!» – або просто схопити тебе на руки, коли ти зайнятий чимось важливим. Тобі може не сподобатися, правда? Тому важливо навчитися говорити про свої потреби без претензій і вимог та розуміти, що інші можуть нам відмовити. Коли я запитаю, чи можна тебе обійняти, ти, якщо цього не хочеш, можеш так і відповісти».

Як із цим гратися?

- Порвіть кольоровий папір на маленькі шматочки. Викладіть із цієї клаптикової мозаїки візерунок або картину (пейзаж, дерево), імітуючи склеєння цілого з уламків.

- Придумайте свою «мирилку» після сварки.

- Візьміть нитку за один кінець, інший віддайте дитині. Поясніть, що це нитка стосунків, яка тягнеться з самого серця. Коли люди сваряться – нитка напружується, через те й кажуть, що стосунки «напружені». Часом здається, що вона от-от порветься. Наголосіть, що нитка ваших стосунків не порветься ніколи. Розкажіть, що всі люди іноді сваряться та помиляються. Коли ми говоримо голосно й грубо – це не тому, що ми хочемо порвати нитки. Можливо, ми не змогли розповісти про свою потребу й, навпаки, дуже б хотіли, щоб нитка стала ще міцнішою.

- Розкажіть, як за допомогою сварки зміцнити нитку стосунків. Під час сварки слід говорити тільки про свої почуття й про те, що ми хотіли би змінити, а не звинувачувати іншого. Якщо ми помиляємося – треба вміти просити вибачення. Після будь-яких складних розмов важливо обійматися! (Можете вигадати свій ритуал примирення.)

Читацька компетентність: **від 1 до 3**

#творчість #дружба #стосунки #природа

Катерина Сад

Ідея на мільйон

Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. – 28 с.

Анотація

Опинившись без господаря, зграйка качок вирішує не здаватися й самостійно шукати можливості перезимувати. Птахи пробують написати оголошення чорничним чорнилом, але замість красивих літер усюди залишають відбитки своїх лап. Кольорові візерунки сподобалися лісовим мешканцям, і звірі захотіли отримати собі такі в обмін на їжу. Зрештою качки розвивають ідею й відкривають власну друкарню. Їхні старання виявилися недаремними, а командна робота і творчий підхід сприяли досягненню мети.

Про що поговорити?

- Поговоріть із дитиною про те, що на перший погляд божевільні ідеї часом можуть бути корисними. Розкажіть про надзвичайні ідеї, які переросли в бізнес.

- Розпитайте дитину про її хобі та захоплення. Поговоріть про те, як можна отримувати винагороду за хобі.

- Запитайте, чим відрізняється дарування від продажу. Поговоріть про цінність власної праці.

- Зверніть увагу, що винагородою можуть бути не тільки гроші. Що ще може стати винагородою?

- Обговоріть ідею книжки. Мільйон – це лише про гроші? Може, мільйон вражень, усмішок і вдячності – теж багатство?

- Запитайте дитину, чим займаються її батьки. Можливо, в них теж є свій стартап.

Як із цим гратися?

- Спробуйте разом опанувати ліногравюру.

- Зробіть красиві відбитки пальчиків.

- Придумайте оголошення про власну ідею, як зробили качки.

- Зробіть щоденник стартапів і запропонуйте цю ідею в класі/колективі.

- Зробіть штампики з овочів, листя, пелюсток та інших цікавих побутових текстур.

- Використайте для штампування природні барвники (буряк, шпинат, куркума, кава тощо) замість звичайних фарб.

Читацька компетентність: від 1 до 3

#тварини #природа #екологія #наука #Україна

Ірена Панаріна

ПтахАбетка. Українські пернаті

Харків: Ранок, 2019. – 72 с.

Анотація

Книжка-абетка про букви, птахів і Україну. Всі тридцять три персонажі абетки – птахи, більшість із яких рідкісні чи охороняються в Україні та Європі. На сторінках зібрано цікаві факти про зовнішній вигляд пернатих, їхні гнізда, виховання пташенят і виняткові можливості кожного виду. «ПтахАбетка» вчить берегти природу й формує екологічну свідомість, а «ниткове» художнє оформлення додає птахам унікальності. Книжка комбінує функції абетки, довідника і творчого альбому.

Про що поговорити?

- Згадайте про Червону книгу України, розтлумачте це поняття, якщо дитина чує про нього вперше.
- Пригадайте, яких незвичайних птахів бачила дитина (можливо, у зоопарку, заповіднику чи на відпочинку). Які пташки живуть поблизу вашого будинку?
- Запитайте дитину, які п'ять фактів про птахів її найбільше вразили.
- Поговоріть із нею про те, чому деякі птахи під загрозою зникнення.

Як із цим гратися?

- Зверніть увагу на ілюстрації й уважно їх роздивіться. Спробуйте створити власну картину за допомогою ниток (найзручніші – муліне або акрилові). Спершу викладіть відповідний візерунок на картоні, а потім зафіксуйте його клеєм. Почніть із простих форм (дерево, хмари, вода) і поступово вдосконалюйте майстерність.
- Спробуйте візуально відтворити птахів або тварин іншими творчими способами. Зробіть аплікацію з круп (гречка, манка, просо тощо), з пелюсток квітів і листочків, із мушель або морського каміння, з гілочок та природних матеріалів, знайдених на прогулянці.
- Присвятіть прогулянку пташиним голосам – прислухайтеся до щебету, вчіться вирізняти за ним пташок.
- Влаштуйте «аудіальне читання». Знайдіть в інтернеті спів пташок із книжки. Обговоріть, які відчуття викликають різні пташині звуки. Порівняйте враження від клекоту лелек, щебету синиць, чайного крику, солов'їного співу тощо.
- Запропонуйте дитині уявити себе птахом. Запитайте, який вона птах, якого розміру, як літає – швидко, стрімко, неквапливо, попід небесами чи понад землею?

Читацька компетентність: **від 1 до 3**

#дружба #природа #тварини #пошук свого «я»

Таня Стус

Їжак Вільгельм

іл. Анни Сарвіри. – Харків: Віват, 2016. – 32 с.

Анотація

У міського їжака Вільгельма особлива мрія. Він хоче побачити початок Світла й по-всякчас шукає його, забуваючи про їжу й наближення зими. Але тривалі старання ніяк не ведуть до мети. Інші мешканці парку (голуби, горобці, ворона Федора і білка-читака Маруся) спостерігають за диваком, а потім вирішують допомогти й майструють для їжака будильник, який допоможе нічній тварині не проґавити світанок і перші промені сонця. Небайдужість і віра таки допомагають здійснити велику мрію маленького їжака.

Про що поговорити?

- Поговоріть із дитиною про те, де живуть їжаки та чим вони харчуються.
- Зверніть увагу, кому присвячений цей текст (він присвячений відомому художнику Вільгельму Котарбінському і його творчості).
- Запитайте дитину, про що вона мріє. Чи мріє вона про щось нездійсненне? Подумайте разом, що треба зробити, щоби мрія збулася, та хто може їй допомогти.
- Поговоріть про різницю між мріями, планами та фантазіями.
- Поясніть: те, що здається неможливим, насправді може здійснитись – особливо якщо хтось у тебе вірить чи ти віриш у себе.
- Зверніть увагу на вимову персонажів, зокрема голубів. Чи помітили ви особливості вимови? Як на це реагують інші персонажі? А у вас є друзі з такими особливостями?
- Обговоріть, що команда може працювати злагоджено, лише коли всі різні й доповнюють одне одного.

Як із цим гратися?

- Роздивіться роботи Вільгельма Котарбінського, які можна знайти в інтернеті.
- Відвідайте його віртуальний музей.
- Напишіть із дитиною імена п'ятох людей, які можуть допомогти здійснити мрію.
- Напишіть покрокову інструкцію про шлях до мрії.
- Намалюйте три кола одне в одному. У зовнішньому колі напишіть «я», у середньому – «роблю», у внутрішньому – «хочу». Почніть заповнювати зовнішнє – перерахуйте, що вам хотілося б мати. Потім перейдіть на середнє – запишіть, що важливо зробити, аби це отримати. У внутрішньому колі запишіть якості, які допоможуть досягнути мети.

Читацька компетентність: **від 1 до 3**
#професії #пошук свого «я» #родина

Алла Гутніченко

Незвичайні професії

іл. Юлії Коломоєць. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. – 88 с.

Анотація

Андрійко поки не вирішив, ким хоче стати, коли виросте, але добре знає незвичайні професії своїх рідних. Його тато – палеонтолог, мама – флористка, а бабуся – сурдоперекладачка. Ще в родині є обіймач панд, складув, піцайоло й навіть дідусь-тітестер. Сучасні професії поєднано в книзі з давніми ремеслами. Тлумачення-розглядалки у вигляді детальних ілюстрацій із інструментами, одягом та іншими необхідними атрибутами допомагають краще зрозуміти особливості кожної з дванадцяти описаних професій.

Про що поговорити?

- Розкажіть дитині про те, що в кожній, навіть у найзвичайнішій професії є свої секрети та особливості. Кожна професія по-своєму важлива.

- Розкажіть, ким ви хотіли бути в дитинстві.

- Запитайте, чи вважає дитина, що професії поділяються на «чоловічі» та «жіночі». Наголосіть на тому, що варто зосереджуватись на професії, яка подобається, й не зважати, що думають про неї інші.

- Розкажіть дитині, що з-поміж багатьох різних професій потрібно обрати найкращу саме для неї.

- Поговоріть про те, що деяких професій уже немає, і пофантазуйте про професії майбутнього. Запитайте в дитини, які професії будуть завжди.

Як із цим гратися?

- Покажіть ім'я дитини, використовуючи дактильну абетку з книжки.

- Вигадайте свою домашню професію – до прикладу, швидкопостільзастеляч або шнуркозав'язувач.

- Складіть список атрибутів своєї професії.

Читацька компетентність: **від 1 до 3**

#природа #тварини #стосунки #супергерої #казка

Юрій Винничук, Сашко Дерманський, Галина Ткачук та ін.

Сучасні українські казки

упор. І. Андрусяк. – Київ: Фонтан казок, 2019. – 168 с.

Анотація

21 казка, 21 автор, 21 ілюстратор. Розмаїття сюжетів і персонажів змінює погляд на казку як жанр. У збірці можна знайти соціально-побутові казки («Багатий жених», «Сім дарунків», «Казка про Стрітення»), казки про тварин («Білячок», «Товариство безпритульних котів», «Киця Ковбасиця», «Зайчикове Різдво») та фантастичні оповідки («Динозавр Яжвамказавр», «Лякачка про булочку», «Інопланетний друг»).

Про що поговорити?

- Для початку поясніть, що читати по порядку всі казки не обов'язково. Розпочніть із тієї, що найбільше подобається дитині.

- Поясніть, що таке казка. Разом подумайте чи має казка обов'язково добре закінчуватися.

- Розкажіть про народні та літературні казки. Запитайте, в чому різниця.

- Подумайте про те, що в народних казках діють переважно тварини, дід і баба, хороші й погані, тоді як сучасні письменники розширили палітру і ввели різних фантастичних персонажів, а також хлопчиків і дівчаток, схожих на читачів.

- Подумайте, чим реальне життя відрізняється від казкового.

- Запитайте, про яких авторів дитина вже знає.

- Оберіть для себе героїв та антигероїв казок. Подумайте разом, чому вони герої (антигерої).

Як із цим гратися?

- Зверніть увагу на казки, де автори описують звичайне повсякденне життя. Разом із дитиною поспостерігайте довкола і придумайте казку про власне життя.

- Оберіть кількох персонажів із книжки та спробуйте їх поєднати в одній казці або історії.

- Якщо ви вже прочитали всю збірку казок, розгорніть її навмання й за ілюстраціями спробуйте переказати зміст відповідної казки.

- Розгорніть книжку на будь-якій сторінці, оберіть будь-який рядок і продовжіть його, вигадуючи власний розвиток сюжету.

Читацька компетентність: **від 1 до 3**

#емоційний інтелект #стосунки #емоційний інтелект #екологія #природа

Аня Хромова

Титепетль сердиться

іл. Ірени Панаріної. – Харків: Ранок, 2018. – 32 с.

Анотація

У мексиканському селі височіє вулкан Чорна Гора, місцевою мовою – Титепетль. Коли він сердиться, то бурчить і випускає дим. Але так було не завжди. Триста років тому Титепетль розсердився сильніше, не зумів приборкати свою злість і накоїв біди. Сварка почалася з навислої Чорної Хмари. Вона вдарила Гору своїми блискавками. У відповідь Титепетль вибухнув розпеченими потоками лави, які спричинили пожежу на схилах. Опанувавши себе, Гора і Хмара зрозуміли, що накоїли. Вони виправили ситуацію, але відтоді Титепетль так не лютує.

Про що поговорити?

- Поговоріть із дитиною про те, що ми іноді можемо перетворюватися на вулкан. Поділіться своїм досвідом («я стаю вулканом, коли відчуваю втому, коли не можу втриматися, коли зі мною грубо розмовляють, – тоді навіть маленька хмарка може спровокувати виверження, про яке я потім шкодую»).
- Запитайте у дитини, коли вона може бути вулканом.
- Спитайте, чи бувало таке, що дитина не стримавшись когось образила.
- Поговоріть про злість. Скажіть, що іноді вона може захистити нас. Наведіть приклад вулкана, який пускає дим і гуркотить, попереджаючи про свою злість усіх довкола.
- Запитайте дитину, як можна заспокоїти свій вулкан. Поговоріть про це.

Як із цим гратися?

- Роздивіться обкладинку й спробуйте відтворити її, використовуючи матеріали домашнього вжитку. Наприклад, гору можна зробити з дрібки крупи або кави, хмаринку – з вати, манки, піни, блискавку викласти з макаронних виробів чи фольги. Фантазуйте.

Коментар психолога

Важливо відчутися різницю між емоціями та поведінкою. Злість – це емоція. Вона підказує, що щось іде не так, як ми очікували, або ситуація просто потребує нашої реакції. Поведінкою важливо керувати, бо нею легко завдати шкоди собі або іншим. Запропонуйте дитині навести приклади емоцій та поведінки.

За якими ознаками ми розуміємо, що перетворюємося на вулкан?

Тіло завжди подає сигнали (ми стискаємо кулаки, зуби, червоніємо, починаємо частіше дихати). Щойно ми їх відчуємо, важливо назвати емоцію («я злюсь, я дратуюся, я засмучений, я ображений») і зрозуміти її. Для заспокоєння можна випити води, стиснути й розтиснути кулаки, глибоко вдихнути, підняти та опустити руки, схопити м'ячик або подушку, сказати про те, що нам не подобається і що потрібно змінити.

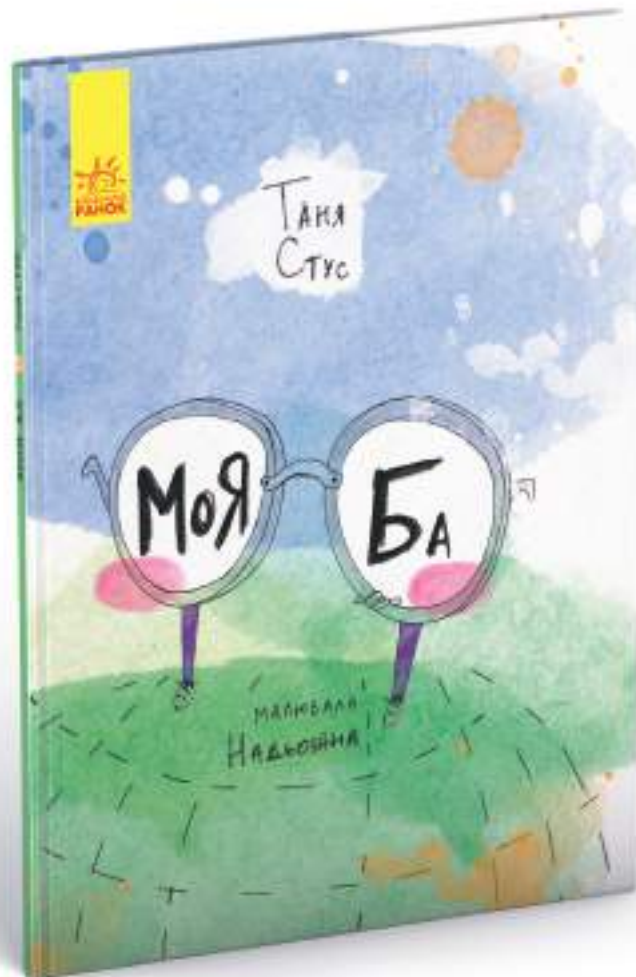
Читацька компетентність: **від 1 до 4**

#емоційний інтелект #стосунки #любов #емпатія #інклюзія #родина #втрата #дружба

Таня Стус

Моя Ба

іл. Надьожної. – Харків: Ранок, 2018. – 30 с.

Анотація

Прониклива історія про дружбу між різними поколіннями, любов, радість бути разом і страх розлуки та втрати. Дитина щиро насолоджується прогулянкою зі своєю старенькою Ба. Вони бавляться у власні секретні забавки: черепаху й реактивний літак, жирафу, шпигунів і навіть вусатих дідуганів. Дитина і бабуся щасливі бути поруч, їм добре разом, хоча літній бабусі вже важко рухатися й говорити. Тонка і чуттєва книжка про те, що фізичні особливості не заважають бути любленими й радісними, якщо приймати одне одного такими, як ми є, і про те, що в нашому серці є місце для всіх членів родини, а їхня любов і підтримка завжди даватимуть нам силу.

Про що поговорити?

- Пригадайте, як дитина звертається до старшого покоління (дідусів, бабусь, прадідусів, прабабусь). Як вона їх називає? А як вони називають дитину?

- Запитайте, що дитина любить робити з бабусяю чи дідусем. Розкажіть, чого вас навчили бабусі й дідусі. Пригадайте щасливі миті спілкування зі своїми бабусями чи дідусями, яких дитина може не знати.

- Перегляньте родинні фотографії. Поговоріть про те, як на вас вплинуло спілкування зі старшими родичами.

- Пригадайте жести, таємні слова чи знаки, які використовують у вашій родині. Якщо їх досі нема, придумайте спільно з дітьми.

- Проговоріть, де у вашому місті чи селі є пристосування для маломобільних груп населення, зокрема для людей з інвалідністю (пандуси, низькі бордюри...). Поясніть, чому це важливо і як це змінює життя людей.

Як із цим гратися?

- Зробіть дерево вашого роду.

- Складіть чи напишіть разом із дитиною власну казку чи оповідання «Моя бабуся»/«Мій дідусь».

- Подумайте, як можна виявляти турботу та любов до старших (бабусь, дідусів, прабатьків). Напишіть листа, підпишіть листівку, зателефонуйте своїм стареньким родичам чи скористайтеся відеозв'язком.

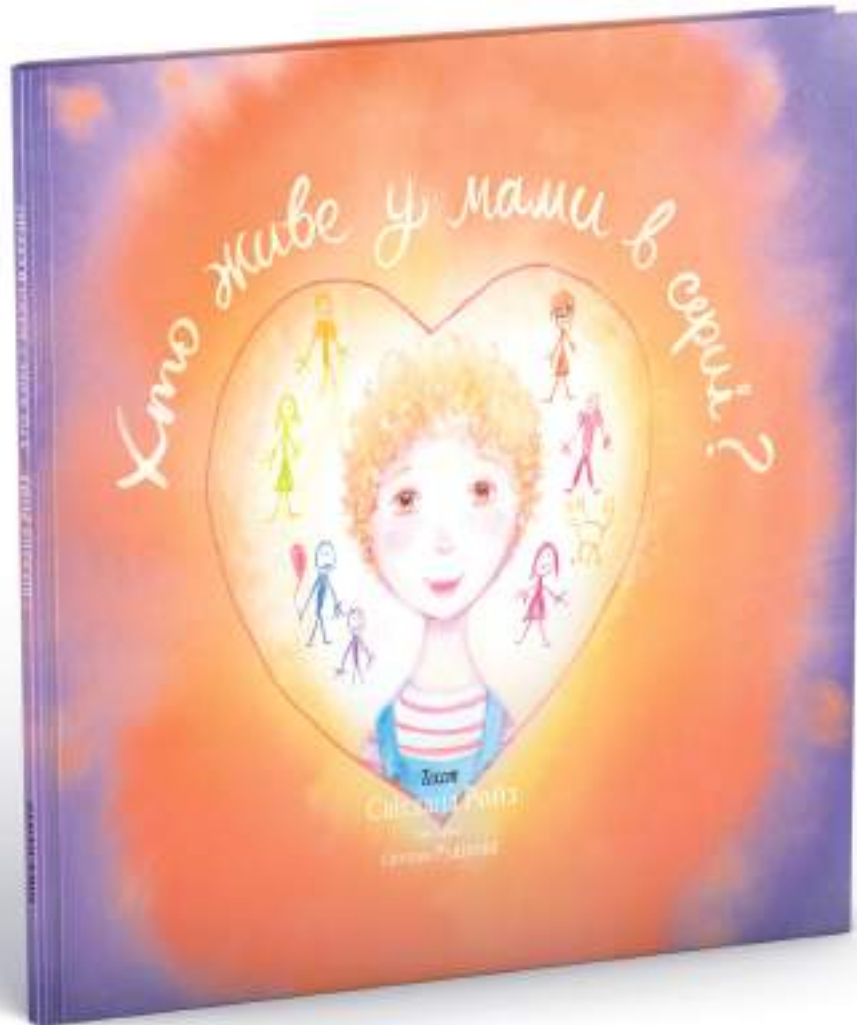
Читацька компетентність: **від 1 до 4**

#емоційний інтелект #стосунки #любов #дорослішання #родина

Світлана Ройз

Хто живе у мами в серці

іл. Світлани Рудікової. – Київ: Ніка-Центр, 2018. – 16 с.

Анотація

У хлопчика з'являється молодший братик, якому тепер мама приділяє багато часу. Хлопчику самотньо, він починає сумніватися, що мама його досі любить, і збирається втекти, але мама спиняє його і пояснює, що в її серці вистачить місця всім, що любові в родині відтепер стане більше і хлопчик не зобов'язаний любити брата, хоча їй буде приємно, якщо вони стануть друзями.

Ця книжка про дорослішання, про те, як змінюються стосунки в родині, коли з'являється ще один малюк, і про те, як у такій ситуації підтримати старшу дитину.

Про що поговорити?

- Запитайте у дитини, як вона розуміє, що її люблять.
- Розкажіть, що в маминому чи татовому серці досить місця для любові й від кожної нової людини любові стає тільки більше.
- Запитайте, чи пам'ятає дитина себе маленькою.
- Якщо ви теж злилися на меншого брата чи сестру, а зараз радієте, що маєте рідну людину, розкажіть про це.
- Скажіть, що сердечко каже не «стук-стук», а «люб-лю, люб-лю».

Як із цим гратися?

- Скористайтеся завданнями з книжки.
- Організуйте вдома родинний вечір зі свічками.

Коментар психолога

Діти не завжди впевнені в любові батьків. Поява братика чи сестрички навіть у найбільш благополучних та дружніх родинах стає випробуванням. У книжці є конкретні поради, як можна допомогти повернути дитині відчуття стійкості й впевненості в батьківській любові, пом'якшити ревності. Це психотерапевтичний практикум для профілактики й трансформації ревностей між старшими і молодшими братами або сестрами, а також для формування близькості й здорової прихильності між дітьми та батьками.

Читацька компетентність: **від 1 до 4**
#наука #природа #тварини #Україна

Ірина Тараненко, Юлія Курова, Марія Воробйова, Марта Лешак

Книга-мандрівка. Україна

Київ: Книголав, 2017. – 68 с.

Анотація

Презентація України через 1200 непересічних фактів. Авторки позначили на мапі унікальні місця, пам'ятки архітектури, культурні здобутки й навіть кулінарні надбання. Нові знання допомагають краще пізнати історію та звичаї народу й прокласти маршрут для майбутньої мандрівки, а графічні позначки та великий формат полегшують навігацію. Кожна область України, а також Київ, Львів і Крим представлені окремими розгортками, де зібрано відповідні цікавинки регіону.

Про що поговорити?

- Запропонуйте дитині знайти в книжці свою область або регіон. Запитайте, які з наведених об'єктів вона впізнає, де була, а які ще не бачила.
- Запитайте, чим ваша рідна область відрізняється від інших.
- Поговоріть про те, звідки родом ваші родичі.

Як із цим гратися?

- Запропонуйте дитині розгорнути на вмання будь-яку сторінку, тицьнути пальцем у будь-яке місце й прочитати факт, що випав. Нехай спробує його прокоментувати або комусь переказати.
- Разом знайдіть за 3 хвилини 5 кулінарних фактів, історичних постатей, сучасників, архітектурних об'єктів, творчих та культурних пам'яток, природних об'єктів із різних областей України.
- Вивчайте щотижня по одній області.
- Сплануйте маршрут мандрівки та знайдіть його на справжній карті.
- Організуйте географічний бліц: випишіть цікаві факти про всі області й перевірте, чи знають про них члени вашої родини.
- Випишіть із книжки всі назви кулінарних страв і перевірте, чи знають про них у родині.
- Запропонуйте створити свою мапу, де буде позначено топ-5 місць, які найбільше зацікавили в книжці.
- Спробуйте прочитати книжку як вімельбух, тобто шукаючи певні зображення й коментуючи їх.

Читацька компетентність: **від 1 до 4**

#війна #страхи #втрата #дружба #емоційний інтелект

Романа Романишин, Андрій Лесів

Війна, що змінила Рондо

Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 40 с.

Анотація

У затишному місті Рондо мешкають троє друзів – Данко, Фабіян та Зірка. Найбільше вони люблять міську оранжерею, де ростуть чарівні співочі квіти. Але одного дня на місто насувається Війна – руйнівна і бездушна. Рондо охоплює темрява, проте друзі вирішують боротися, починають будувати машину світла й згуртовують мешканців. Зрештою Війна відступає, хоча й залишає по собі шрами. Книжка-картинка з символічними ілюстраціями – привід для глибокої розмови з дітьми про конфлікти та їхні наслідки.

Про що поговорити?

- Поговоріть із дитиною про те, що у світі існує багато воєн. Одні відбуваються всередині нас – це війни емоцій та переживань. Інші йдуть зовні – це великі руйнівні сварки між людьми та народами.

- Розкажіть, що коли розпочинається й триває війна, всі переживають.

- Запитайте дитину, чи можемо ми зупинити війни. Як ми можемо зупинити внутрішні війни? А як зовнішні?

- Головні герої книжки долають Війну за допомогою Світла та Музики. Розкажіть про те, що самою силою не завжди можна перемогти: у пригоді стануть іще й згуртованість, добро та віра. Запитайте в дитини, з чим у неї асоціюється світло (знання, добро, культура, дружба).

- Зверніть увагу, що до перемоги у війні не завжди веде найсильніший чи найстарший. У Рондо найсміливішими виявилися тендітні Данко, Фабіан і Зірка, навколо яких згуртувалися інші містяни. Все почалося зі слабкого промінчика ліхтарика, а закінчилося побудовою машини світла, що допомогла перемогти Війну.

- Обговоріть сучасні символи пам'яті про жертв війни, зокрема червоний мак. Виготовте разом мак із атласних стрічок, фетру або за допомогою техніки квілінгу.

- Будьте обережними, обираючи цю книжку для дітей, які були в місцях воєнних дій чи мусили залишити свої домівки через події на сході України. Можливо, перш ніж їм таке радити, варто порадитися з психологом.

* Екранізацію заплановано на 2020 рік.

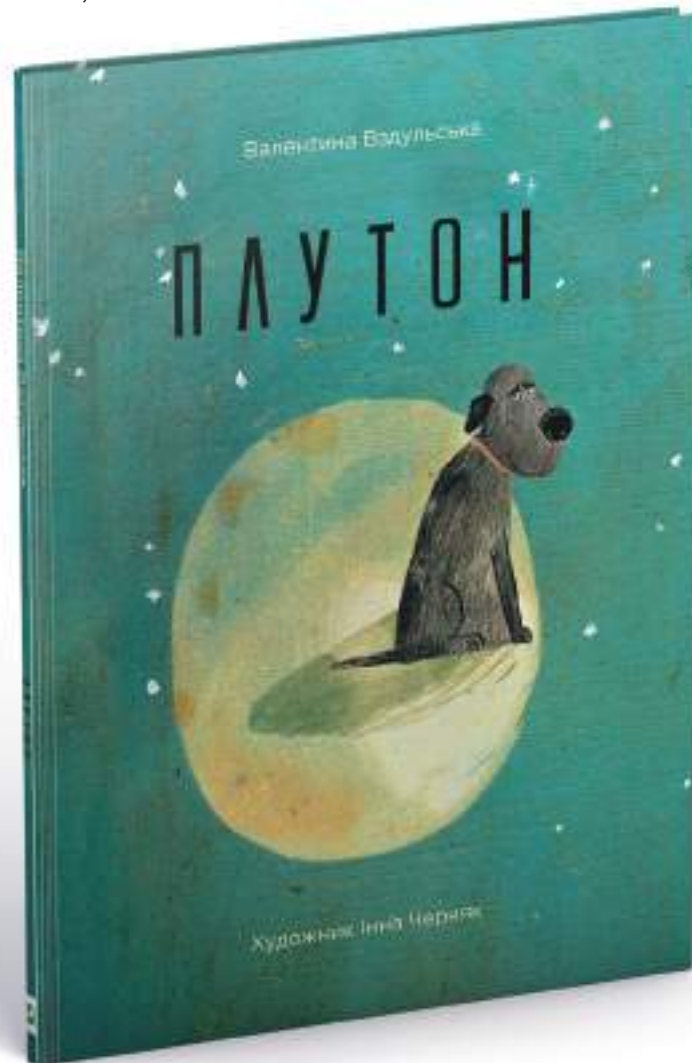
Читацька компетентність: **від 1 до 4**

**#емоційний інтелект #стосунки #любов #втрата
#наука #тварини #космос #родина #дружба**

Валентина Вздутьська

Плутон

іл. Інни Черняк. – Харків: Віват, 2016. – 32 с.

Анотація

Марко разом із татом дивиться трансляцію наближення космічного зонда до Плутона і сподівається розгледіти на знімках поверхні свого загиблого песика, якого теж звали Плутон. Хлопчик страждає через втрату вірного друга. Коли мама приносить нового цуцика, Ванільку, він сприймає це за зраду й лише згодом таки долає свій біль. Момент прийняття настає через символічне відпускання минулого – Ванілька шматує фотографію планети, на якій Марко побачив замість Плутона велике снігове серце.

Про що поговорити?

- Запитайте, чи знає дитина, як познайомилися тато з мамою.
- Поговоріть про те, як важко розлучатися з тими, кого ти любиш.
- Розкажіть, що плакати й сумувати, коли втрачаєш щось або когось цінного, – нормально.
- Поділіться з дитиною думками, що всі дорогі нам близькі хотіли, ми пам'ятали про них, і будуть радіти за нас, якщо ми знову когось зустрінемо й будемо любити.
- Запитайте, які ще планети Сонячної системи знає дитина. Обговоріть новини космосу, про які говорить увесь світ.
- Запитайте, чи хоче вона полетіти на Марс або відвідати якусь іншу планету.
- Поговоріть про домашніх улюбленців. Як їх звати? Якщо їх немає, як би їх звали, якби були? Чому?
- Розпитайте дитину про тварин. Які їй подобаються найбільше? Подумайте, які екзотичні тварини можуть жити вдома.
- Пригадайте, яку шкоду робили ваші домашні улюбленці. Як ви на це реагували?
- Поговоріть про те, чи допомагає дитина прибирати за домашньою твариною.

Як із цим гратися?

- Роздрукуйте або десь знайдіть зображення Місяця та інших планет. Уважно роздивіться, на що схожі кратери на поверхні небесного тіла.
- На карті зоряного неба з'єднайте зірки в сузір'я. Разом розгляньте їхні зображення.
- Поставте на папері багато крапочок-зірочок і з'єднайте їх лініями, щоб вийшло зображення песика, kota, папуги, рибки, будь-якого іншого домашнього улюбленця.

Читацька компетентність: **від 2 до 3**

#детектив #природи #тварини #родина #страхи

Володимир Аренев

Справа про зухвале викрадення пташенят

іл. Ліни Квітки. – Серія «Читальня». Рівень 3. – Харків: Ранок, 2018. – 64 с.

Анотація

Пан Єнот, який працює вчителем літератури, випадково рятує викрадене пташеня Сірої Мухоловки й береться за розслідування, щоб запобігти новим злочинам у лісі. На детектива чекають випробування та вирішальна ніч у гнізді Вухатої Сови, але обізнаність і спостережливість допомагають йому викрити справжню злодюжку. Крізь призму пригод читач дізнається про особливості способу життя багатьох лісових мешканців та їхні непрості правила виживання.

Про що поговорити?

- Запевніть дитину, що ніколи не підкинете її в чуже гніздо й вона завжди під захистом.
- Поясніть, хто такий детектив. Запитайте, яких детективів знає дитина.
- Запитайте, чи бачила вона механічний годинник і чи хотіла б мати такий удома.
- Поговоріть про ролі тварин у природі.

Як із цим гратися?

- Зверніть увагу на підготовлені завдання в кінці книжки.
- Придумайте разом власне детективне агентство. Зверніть увагу на вуличні сліди. Чиї вони? (Кота? Пса? Пташок?) Пошукайте слідів у квартирі. Поміркуйте, хто їх залишив.
- Пограйте в гру «Якщо..., то..., бо...». Складайте речення з умовами: «якщо піде дощ, то ми візьмемо парасольку, бо...», «якщо побачимо інопланетян, то..., бо...».

Коментар психолога

Розгадування загадок, розслідування детективів – це вправи на логіку. Кожна детективна історія – завдання для префронтальної кори головного мозку, яке вчить помічати причиново-наслідкові зв'язки.

Читацька компетентність: **від 2 до 3**

#страхи #емоційний інтелект #пригоди #стосунки #родина #казка #дружба

Галина Ткачук

Тринадцять історій у темряві

іл. Ірини Мамаєвої. – Київ: Темпора, 2016. – 48 с.

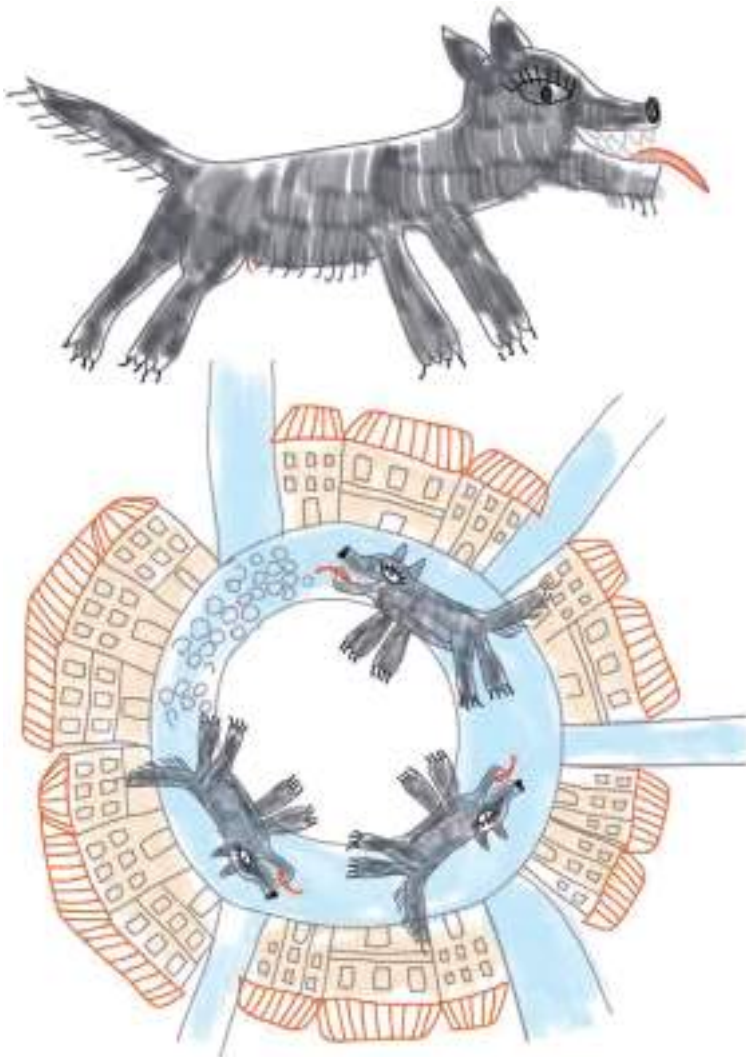

Анотація

Письменниця розповідає тринадцять історій, почутих у темряві. Кожна з них – невелика оповідка в жанрі дитячого жахастика з елементами химерності та гумору. У реальних упізнаваних обставинах діють незвичайні, часом абсурдні персонажі, як от Розбездзявка, Серединожер, Риба-з-ніжками Коваленко, Балабоновий монстр, Волохате волосся та інші. Саме це допомагає з усмішкою подивитися на власні страхи і переосмислити їх. Іронічний та завжди непередбачуваний фінал історій перетворює жахастики на захопливе читиво.

Про що поговорити?

- Розкажіть дитині, чого ви боялися в дитинстві та як лякали одне одного в темряві.
- Поговоріть про те, що якби страх був живий, його, як і людей, лякали б насмішки.
- Розкажіть дитині свої страшні історії (але за умови, що читатимете книжку разом).

Як із цим гратися?

- Дочитавши, проведіть «магічний обряд»: закрийте книжку й плесніть у долоні. Все, що написано в книжці, має залишитися там.
- Зробіть Балабонового монстра з ниток (інструкцію можна знайти в інтернеті), а Серединожера – з коробки.
- Організуйте разом із дитиною театр тіней.
- Вигадайте свою смішну страшилку.
- Швидко вимовте слово «Розбездзявка». Повторіть декілька разів.
- Створіть свою Розбездзявку й запропонуйте комусь із родини її намалювати.
- Запишіть свою історію (в кінці книжки).

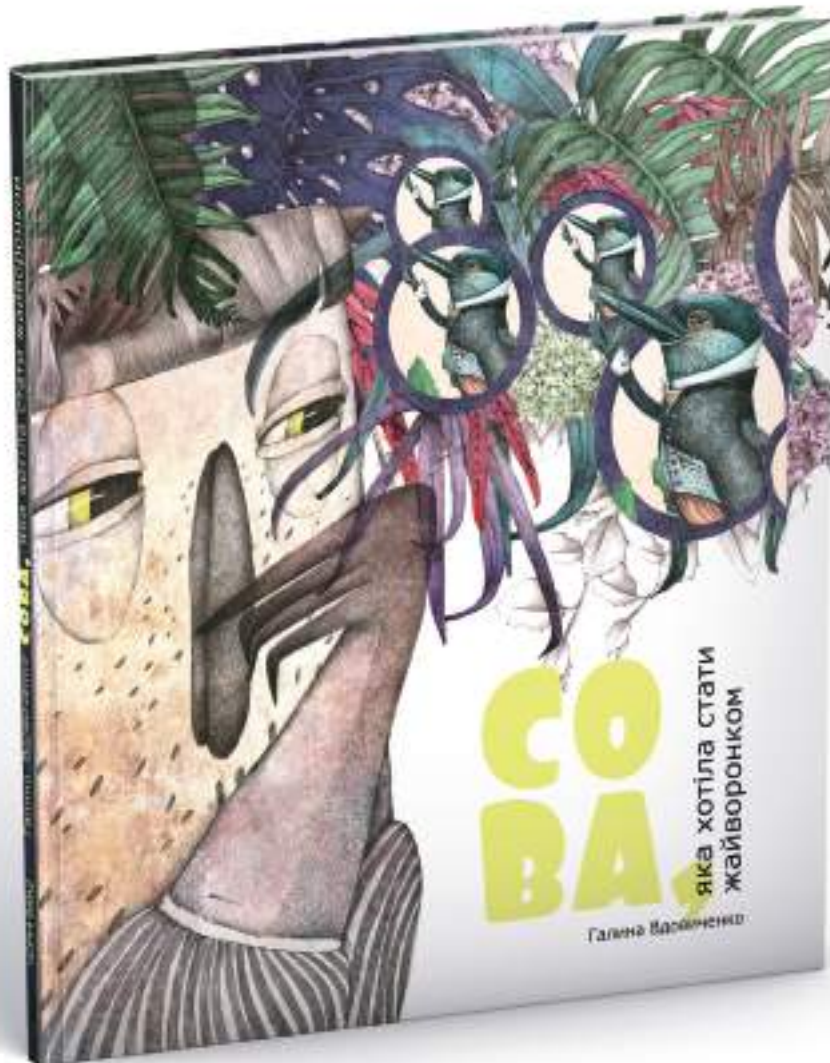
Читацька компетентність: **від 2 до 3**

#дружба #пошук свого «я» #природа #тварини

Галина Вдовиченко

Сова, яка хотіла стати жайворонком

іл. Христини Лукащук. – Чернівці: Чорні вівці, 2017. – 48 с.

Анотація

Сова, яка спить увесь день і прокидається надвечір, була певна, що все найцікавіше відбувається зранку, – ще й друг Жайворонк підсилював її здогадки своїми оповідками про вранішню красу. Переваг нічного існування Сова не помічала. Пташку вабило незнане, й вона вирішила змінити свій режим, проте, спробувавши пожити ранковим життям, переконалася, що кожному своє: Сові – Совине, Жайворонку – Жайворонкове, й варто насолоджуватися тим, що маєш, не задивляючись на інших.

Про що поговорити?

- Розкажіть дитині, чи часто вам хотілося бути схожою (-им) на інших – мати інше волосся, бути спортивною (-ним). Чи приносило це задоволення, чи почувалися ви щасливо?

- Запитайте, що їй подобається в собі. Поговоріть про те, чи хотіла вона бути схожою на інших.

- Поговоріть із дитиною про те, що, заздрячи комусь, ми собі часом просто не дозволяємо робити те, що роблять інші, а часом не знаємо, які сильні, й не можемо відчувати, як багато нам дано.

- Запитайте, з ким або чим їй комфортно засинати (з іграшкою, в маминих обіймах, після казки на ніч). Чи може вона заснути зі світлом? Придумайте разом іграшку для сну.

- Спитайте, які риси їй подобаються в собі й які вона хотіла б розвивати.

Як із цим гратися?

- Складіть список із 10 пунктів «Як добре, що ти – це ти».

- Пофантазуйте, вигадайте «побажання», а потім обговоріть його зміст. Наприклад, просте «Смачного обіду!» для всіх означає щось своє: для мами смачний обід – це суп, а для дитини, скажімо, – картопля фрі.

- Напишіть у стовпчики ім'я дитини та своє ім'я. На кожну букву імені вигадайте позитивну характеристику. Це практика роботи з самооцінкою та самоідентифікацією. Наголосіть на тому, що імена можуть бути однакові, а якості – різні.

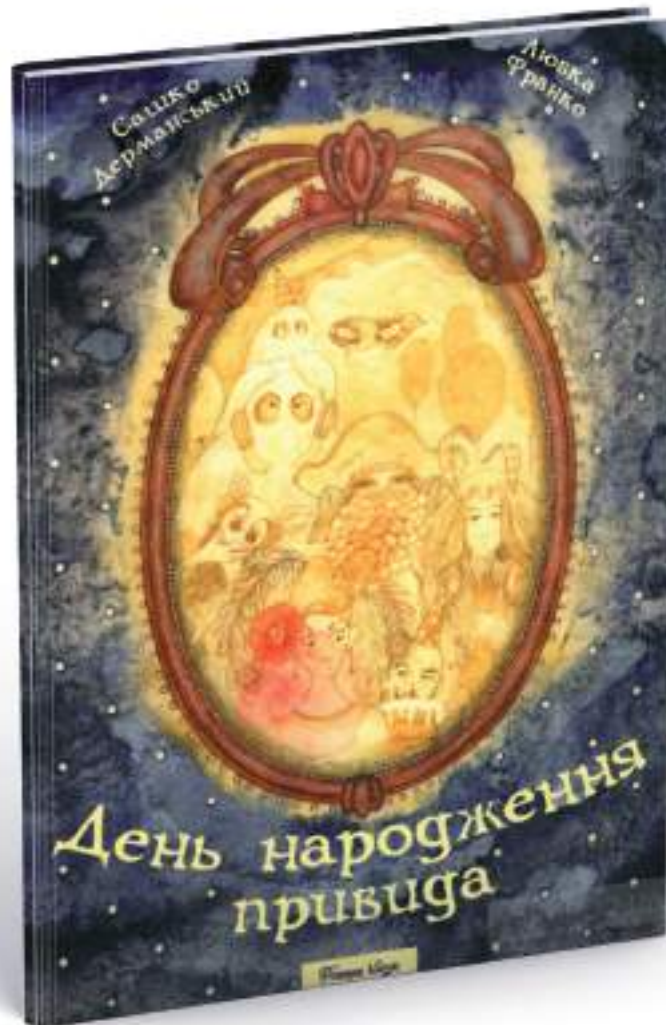
Читацька компетентність: **від 2 до 4**

#страхи #емоційний інтелект #пригоди #стосунки #родина #казка #дружба

Сашко Дерманський

День народження привида

іл. Любки Франко. – Київ: Фонтан казок, 2017. – 48 с.

Анотація

На день народження до привида Сашуки Писуки зійшлося багато друзів-привидів – Гарнюня Гапуня, Май Онез, Балухатий Блюм, Рудий Зуб та інші. У всіх особливі здібності (хтось лякає літаки, хтось малює плями, хтось блищить золотим зубом), усі живуть у різних місцях (на дні океану, в хмарах, у телевізорі), але вміють не лише лякати, а й веселити, ба більше – можуть допомогти в складній ситуації чи навіть урятувати життя. Ці історії про дотепне й часом буремне життя привидів, чиї риси і вчинки часом нагадують поведінку людей, – хороший привід обговорити з дитиною страх темряви і монстрів.

Про що поговорити?

- Розкажіть, що в дитинстві боялися темряви, монстрів і привидів, бо вони здавалися вам страшними та жахливими, а тепер виявляється, що вони можуть бути кумедними! Скажіть, що своїм привидам ви б давали такі самі смішні назви, як і в цій книжці.

- Пригадайте й розкажіть дитині, коли саме ви перестали боятися привидів чи монстрів, як це змінило вас і що ви при цьому відчували.

- Запитайте, чи боїться вона чогось у темряві. Запропонуйте назвати це «щось» смішним іменем.

- Розгляньте і обговоріть із дитиною ілюстрації. Запитайте, як виглядає її страх і якого кольору її тривога в темряві.

Як із цим гратися?

- Пофантазуйте про смішні та кумедні імена для привидів.

- Вигадайте велику сім'ю привидів і дайте всім імена.

- Запропонуйте дитині погратися у привидів. Перевдягніться й придумайте одне одному смішні назви та ласощі (чи скористайтеся ірисками, як у книжці).

- Створіть привида власноруч. Вам знадобиться біла серветка, вата, нитка та чорний маркер.

Читацька компетентність: **від 2 до 4**

#війна #інакшість #емоційний інтелект #патріотизм #втрата #пошук свого «я»

Надійка Гербіш

Мене звати Мар'ям

іл. Марії Фої. – Харків: Віват, 2017. – 48 с.

Анотація

Через війну Мар'ям із родиною вимушена залишити розкішний будинок у рідній країні та втекти до маленької квартири в чужій. На новому місці дівчинка хвилюється за тих, кому не вдалося втекти від воєнних дій, та намагається віднайти себе й своє місце в чужому їй соціумі. У школі до Мар'ям ставляться доброзичливо, згодом у неї з'являються друзі, проте інколи дівчинка стикається з ворожістю та неприйняттям через свою інакшість. Історія Мар'ям – це повість про проблеми переселенців та почуття, які вони переживають.

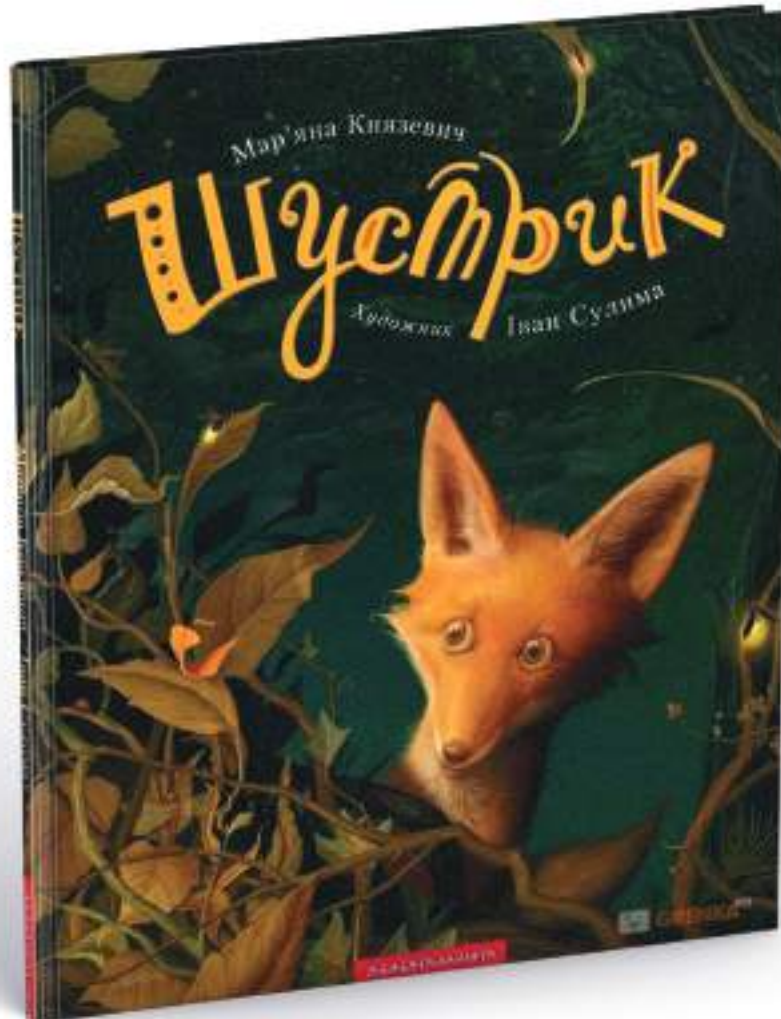

Читацька компетентність: **від 2 до 4**
#природа #дружба #тварини #родина

Мар'яна Князевич

Шустрік

іл. Івана Сулими. – Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. – 24 с.

Анотація

Історія про маму Лиску та її допитливого синочка Шустріка. Непосидючий Шустрік хотів зробити мамі й братику сюрприз, вирушив уночі до лісу, нікого не попередивши, й потрапив у біду. У пастці Шустрік зустрічає гусака Цицерона та песика Ривку. Завдяки Ривку, а також родині зайців Зайкоцьких лисеняті вдається втекти й порятувати гусака, якого мали приготувати до святкового столу. Історія про небезпеку, від якої рятує сила доброти, дружби і взаємодопомоги, де лисеня і пес можуть приятелювати, борсук, лисиці й зайці живуть в одній норі, а гусак із гучним ім'ям розмірковує про сенс буття.

Про що поговорити?

- Поговоріть про правила поведінки з незнайомцями. Переконайтеся, що дитина знає всю важливу інформацію про себе і родину (імена, прізвища, домашню адресу, номери телефонів тощо). Обговоріть, що робити, якщо дитина загубилася.

- Дізнайтеся, чи легко дитині просити про допомогу в складній ситуації. Наголосіть, що підтримка близьких завжди поруч.

- Подумайте, чи зумів би Шустрик урятуватися без сторонньої допомоги стількох друзів і сусідів? Пригадайте власні приклади командної роботи.

- Обговоріть ситуацію, коли мама Лиска рятує Шустрикового друга-гусака. Нагадайте, що в природі лисиці – хижаки і полюють на гусей. Поговоріть про дружбу і вдячність. Спитайте, чому, на думку дитини, лисеня подружилось з зайцями. Зверніть увагу, що навіть зовсім різні люди можуть стати близькими друзями, якщо мають спільні цінності та інтереси.

- Запитайте, ким був Цицерон у тексті. Чи знає дитина це ім'я? Розкажіть про оратора, політика й філософа Цицерона. Обговоріть його вміння виступати на публіці й поміркуйте над відомими афоризмами («Папір усе стерпить», «Обличчя – дзеркало душі», «Жити – значить мислити»).

Як із цим гратися?

- Пофантазуйте над іменами та придумайте для дитини, друзів та когось із родини імена, схожі на ті, які мали лисенята в цій книжці (Ривко, Шустрик, Пухнастик), – скажімо, Розумник, Сміхун, Дуркун, Вічноголодник, Несерйозник. Вигадайте принаймні три приклади.

- Напишіть правила поведінки дитині, яка загубилася. Зробіть браслети з іменами батьків, номерами телефонів та адресою.

Рівень читацької компетенції: 3

#детектив #дружба #родина #безпека #страхи

Андрій Кокотюха

Не той хлопчик

іл. Максима Паленка – Серія «Читальня». Рівень 3. – Харків: Ранок, 2019. – 64 с.

Анотація

Злочинці викрадають Стаса і Лесю і тримають їх у темному підвалі зі щурами, бо хочуть отримати викуп від Стасового батька-бізнесмена. Втім, у критичній ситуації відважний Стас не запанікував і діяв за планом. Хлопчик зумів переконати злодюгу, що його найманці помилилися й викрали не того. Його інше прізвище й завбачливе попередження вчительки про можливу небезпеку допомогло батькові з поліцейськими швидко врятувати дітей і знешкодити викрадача.

Як із цим гратися?

- Разом подумайте, як зробити страшне менш страшним за рецептом головного героя. Виконайте кілька таких вправ.
(– Чого ти боїшся? Що тобі неприємно?
– Павуків.
– Давай намалюємо павука з бантиком на голові й посміємося над ним.)

Про що поговорити?

- Поясніть, що для батьків безпека дитини найважливіша, тому вони часом суворі та вимогливі.
- Поділіться своїми відчуттями. Чи стривожив вас сюжет?
- Поговоріть із дитиною про те, що добрих людей у світі більше, ніж злих.
- Запитайте дитину, чи вона добра. Чи добрі в неї мама і тато? Поясніть, що в різних ситуаціях ми відчуваємо різні емоції й навіть найдобріші люди іноді зляться через хворобу або страх, однак при цьому не шкодять іншим.
- Запропонуйте придумати секретне слово-пароль, що допоможе в небезпечних ситуаціях відрізнити своїх і чужих. Потренуйтеся. Попросіть уявити, буцімто незнайома людина, яка прийшла забирати дитину зі школи або садочка, каже, що мама не встигає. Що робити в цій ситуації?
- Зверніть увагу на завдання в кінці книжки.
- Запропонуйте дитині пограти в акторів. Покажіть, як виглядає злість, сум, радість. Розгляньте картинки, де люди показують різні емоції, попросіть їх назвати й подумати, що могло їх спричинити.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#супергерої #Україна #пригоди #дружба #гумор

Леся Воронина

Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру

іл. Катерини Білетіної. – Харків: Ранок, 2018. – 224 с.

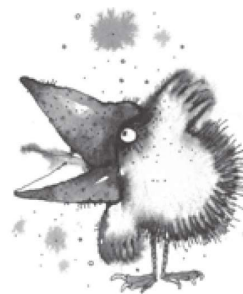
Анотація

Серія детективних пригод про Суперагента 000 сповнена гумору та іронії. Кмітливий Гриць Мамай володіє східними та західними єдиноборствами, знає прийоми, замасковані під гопак, перемагає найпідступніших ворогів і рятує світ від головного ворога, яким виявилася терористка бабуся-ніндзя, – але спершу допомагає видатному вченому, закохується в його доньку, бореться зі злочинцями та героїчно рятує світ. Історія про Суперагента 000 засвідчує, що в Україні є свої супергерої, які з гумором і легкістю здатні перемогти будь-яке зло.

Про що поговорити?

- Поговоріть із дитиною про героїзм. Запитайте, що для неї означає бути героєм.
- Запитайте що роблять супергерої.
- Поговоріть про масштаби героїзму. Розкажіть про те, що супергерої – не тільки ті, що рятують світ, а й часом звичайні люди.
- Запитайте дитину, яка в неї суперсила.
- Що б вона хотіла змінити у своїй родині чи країні, якби була супергероєм?
- Поговоріть про добро і зло.
- Запитайте, яку проблему вирішують супергерої. А яку проблему хоче вирішити сама дитина?

Як із цим гратися?

- Разом вигадайте дитині таємне агентське ім'я.
- Запитайте, чи воно їй подобається.
- Попросіть знайти в інтернеті, де в Києві було лігво бабці-ніндзі (але не підказуйте).

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#пошук свого «я» #стосунки #емпатія #дружба #родина #втрата

Таня Поставна

Коли я була лисицею

іл. Марії Фої. – Харків: Віват, 2019. – 64 с.

Анотація

П'ятирічна сирітка живе з бабусею, дідусем і собакою Меркурієм у затишному будиночку. Дівчинка любить уявляти себе лисицею, адже дідусь каже, що знайшов її саме біля лисячої нори. Щасливе життя зникає після бабусиної хвороби й смерті. Втрата дається важко. Дідусь змушений шукати «лисиці» турботливих батьків, а онучка повинна прийняти це непросте рішення. Дівчинці допомагає підтримка уявного друга – янгола-охоронця Ре – і безумовна любов найрідніших людей у світі.

Про що поговорити?

- Спитайте дитину, якою твариною вона себе уявляє. Які риси цієї тварини вона в себе помітила? Чи не хочеться їй бути лисицею?
- Спитайте, як вона відчуває інших людей (наведіть приклад лисиці, яка відчуває людей нюхом).
- Розкажіть, що навіть коли батьки йдуть на роботу чи їдуть у відрядження, їхня любов залишається з дітьми.
- Обговоріть людські фізіологічні зміни від хвороб чи віку.
- Поговоріть про прийняття – ще один вияв любові.
- Подумайте, хто вам допомагає пережити тугу, сум та журбу.
- Запитайте в дитини, що дає їй підтримку та ресурси.
- Попросіть намалювати або розказати про те, що допомагає їй справитися з труднощами в житті.

Коментар психолога

З дитиною важливо говорити про те, що вона – велике щастя у вашому житті. Скажіть, що якби у вас була можливість вибрати собі дитину, ви б обрали саме її. Розкажіть, що в житті трапляються різні ситуації, але про дітей потрібно дбати завжди. Коли дитинчата тварин залишаються без батьків, за них відповідає інша мама-самиця, й маля приймають у її сім'ю. У людей усе так само: дітей, які з різних причин залишаються без батьків, часто беруть у коло своєї турботи й любові інші люди. Вони не можуть стати справжніми батьками, бо тато й мама у всіх одні, але стають справжнісінькою важливою сім'єю, де ніхто нікого не кидає і не зраджує.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#гумор #тварини #пригоди #родина #емоційний інтелект #детектив

Сергій Лоскот

Таємне завдання капітана Кепа

іл. Віталія Бугари. – Харків: Ранок, 2018. – 128 с.

Анотація

Капітан корабля, видр на ім'я Кеп, отримує листа, з якого дізнається, що на нього чекають у країні Щастя. Мешканці країни занепокоєні, адже хтось викрав рубінове серце – мірило і показник їхнього щастя. Коли хтось стає нещасним, серце плаче рубінами, тож не дивно, що хтось його врешті викрав. Детективна історія про пошуки незвичайного артефакту сповнена дотепних жартів і смішних персонажів. Після численних пригод Кепа таки вдається знайти викрадене серце й розкрити секрет власного щастя.

Про що поговорити?

- Поговоріть із дитиною про щастя. Що саме робить її щасливою? Яка різниця між щастям, веселощами, радістю?
- Запитайте, чи помічала вона колись, що певні речі можуть приносити нам тимчасову радість, але не робити щасливими.
- Зверніть увагу на цікаві фрази капітана Кепа.
- Розкажіть дитині, що таке афоризм.
- Пригадайте, хто з її оточення часто вживає такі цікаві, веселі фрази.

Як із цим гратися?

- Запропонуйте дитині зробити чи намалювати скриню щастя, яку ви будете наповнювати тим, що робить вас щасливими. Розкажіть про те, що у вашій скрині любов до дитини. Запитайте, що заховано в її скрині.
- Згадайте момент, коли ви удвох (або з родиною) були найщасливішими. Спробуйте відчутти ті емоції зараз.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#пригоди #Україна #тварини #казка #гумор #детектив

Галина Ткачук

Білка Квасоля та Опівнічний Пожирака

іл. Наталі Кашак. – Харків: Ранок, 2019. – 72 с.

Анотація

Події книжки розгортаються в стародавньому Києві, коли кияни ще вміли перекидатися тваринами й навіть грибами. Якось у місті з'являється Опівнічний Пожирака – злодій, який щонаочі цупить їжу. Щоб урятувати жителів столиці, відьмак Буряк (тато головної героїні, білкулаки Квасолі) береться готувати чарівне зілля. На пошуки потрібних інгредієнтів вирушає сама Квасоля з бузиновим чоловічком Патикославом. Читаючи про їхні пригоди, читач довідається нову, веселу історію Києва, якої не прочитаєш у жодному підручнику.

Про що поговорити?

- Порівняйте історію країни з людською біографією: країна теж народжується, росте, помиляється й розвивається.
- Запитайте в дитини, кого вона знає з історичних постатей.
- Згадайте цікаві факти про Київ.
- Пофантазуйте разом із дитиною, яких би вона хотіла набути рис і навичок. А яких набувають герої цієї книжки?
- Запитайте, на кого б вона перетворилася радісною, а на кого – сумною.
- Як би звали вашу дитину в стародавньому світі? Разом придумайте їй нове ім'я.

Як із цим гратися?

- Разом намалюйте героїв книжки.
- Придумайте нові слова, орієнтуючись на химерні імена героїв.
- Намалюйте карту вигаданого міста. Які люди там живуть? Які там ходять гроші, чи є там чарівні герої?

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#пригоди #супергерої #стосунки #емоційний інтелект #тварини #дружба

Ольга Голубєва

Безкінечні казки

іл. Ганни Осадко. – Харків: Ранок, 2019. – 64 с.

Анотація

Збірка сучасних казок, фінал яких читач обирає сам. Письменниця пропонує три варіанти закінчення кожної з десяти історій – усі різні, несподівані й по-своєму переконливі. Дотепні сюжети про Елоїзу, собаку невідомої породи, що забагато теревенила по телефону, про Колю Кастрюлькіна, який перед сном заліз купатись у ванну, а заплив у саміське море, чи то про ведмедя-ласуна Мишка з п'ятого поверху спонукають вигадувати і фантазувати. Книжка створена для творчого читання і розвитку творчого мислення.

Про що поговорити?

- Запитайте в дитини, чи завжди їй подобається завершення казок. Може, вона мріяла, щоб улюблена казка скінчилася по-іншому? Чи хотіла б вона там щось змінити?
- Запропонуйте уявити себе казкарем (казкаркою). Пофантазуйте разом над закінченням однієї з казок книжки.
- Поговоріть про казкове. Запитайте дитину, чи помічає вона в житті щось казкове.

Коментар психолога

Ми часто боїмося помилятися, бо думаємо, що помилка – це кінець і виправити її вже неможливо. Тому помилки тривожать як дітей, так і дорослих. У розмовах та іграх із дітьми можна запропонувати погратися в «А якби ми могли» й «переробити» багато знайомих книжок та фільмів.

Це чудова практика роботи зі страшними снами. Вранці їх можна «переписати», трансформувати, забравши страх.

Як із цим гратися?

- Пограйтеся у вечір вигадування фіналів – «казковий батл». Створіть відповідну атмосферу. Нехай кожен учасник розкаже історію з запропонованим фіналом. Придумайте призи за найкращу кінцівку казки.
- Вигадайте собі ніч історій. Зробіть із друзями або з членами родини халабуду. Створіть відповідну атмосферу. По черзі читайте історії та вигадуйте до них продовження. (Це спосіб корисно проводити час разом і розвивати навички комунікації в родині: нехай усі одне одного поважають і не перебивають.)
- Запропонуйте учасникам цього кола створити спільну казку, кажучи по одному слову. Цікаво, що казка може стати справді безкінечною, адже можна використовувати не тільки іменники, а й сполучники.
- Нехай дитина згадає життєву ситуацію, яку б хотіла переписати. Вона має описати свою тодішню поведінку, розповісти, як би їй хотілось поведись самій і якої поведінки вона чекає від інших. Вислухайте її й разом подумайте про зміни.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#наука #професії #родина

Юля Смаль

Лесеві історії. Експериментуй і дізнавайся

іл. Наталії Олійник. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. – 136 с.

Анотація

Науково-популярне видання про допитливого та невгамовного хлопчика Леся, який разом з родиною вдається до фізичних і хімічних експериментів у звичайних побутових умовах. Для безпечного відтворення всіх Лесевих досліджень авторка розробила окремі блоки покрокових інструкцій і пояснила, чому відбувається та чи інша реакція й чим корисні ці знання.

Читання та виконання запропонованих експериментів разом з дитиною сприятиме зацікавленню її наукою, спонукатиме до нових досліджень і, можливо, навіть вплине на вибір майбутньої професії.

Про що поговорити?

- Поговоріть із дитиною про науку та наукові відкриття.
- Розкажіть про те, що коли хтось знає менше або чогось не знає взагалі й просить пояснити, дратуватися не слід.
- Кожного дня ми можемо відкривати для себе дещо нове – і для цього не треба бути науковцем. Зверніть на це увагу!

Коментар психолога

Ми розвиваємося, коли досліджуємо та вивчаємо щось нове, коли дозволяємо собі робити різні експерименти. Саме такі експерименти ведуть до різних відкриттів. Запропонуйте дитині щодня питати себе: «Яке відкриття я сьогодні зробила?» Відкриття може стосуватися нової інформації, зустрічі, спостереження за світом, майбутнього, стосунків, зустрічей. Ті, хто можуть робити відкриття в уже відомому, звичному, – геніальні. Отож, ми всі геніальні, правда?

Як із цим гратися?

- Відтворіть усі досліди, описані в книжці.
- Складіть перелік поширених «дурних» дитячих запитань про науку, природу та світ. Спробуйте разом на них відповісти.
- Пограйтеся в гру «Щодня у Всесвіті щось трапляється». Для ускладнення обирайте тему: космос, життя тварин чи рослин тощо.
- Зробіть картки зі складовими експерименту: наприклад, із борошном, лимоном та камінцем. Розкажіть про них історію, спробуйте знайти те, що їх поєднує.
- Поділіться з дитиною відомими фактами про ці речі.
- Запропонуйте погратися в божевільного професора. Запитайте, якого божевільного професора хотіла б вигадати ваша дитина. («часозупиняча», «зубовиростаха» – або ж когось іще?).
- Скористайтеся нотатками про результати дослідів, наведеними в кінці книжки.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#гумор #пригоди #тварини #родина #школа

Олеся Мамчич

Іванна і ванна

іл. Ані Іваненко. – Харків: Ранок, 2019. – 96 с.

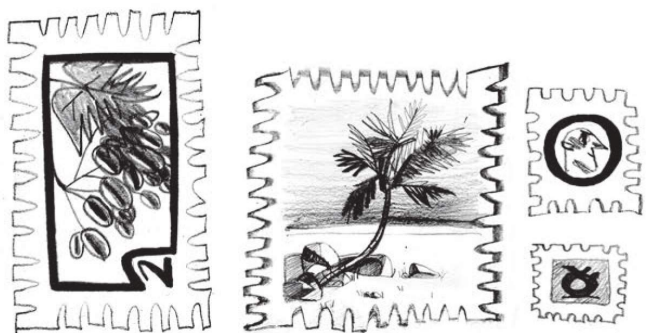

Анотація

Збірка іронічних та веселих історій розпочинається новелою про дівчинку Іванну, від якої несподівано заховалась ванна, бо їй захотілося пограти в піжмурки. У наступних новелах читач довідається про пригоди хлопчика, який зменшив школу, офісних працівників, котрі не можуть піти з роботи, бо на дверях є лише напис «вхід», і навіть про драконів, у яких народилася принцеса та зламала усталену систему їхнього існування.

Гумор і парадоксальність цих історій розвивають творче мислення й покращують настрій.

* Не обов'язково читати по порядку. Можна розпочати з тієї, яка найбільше сподобалася.

Про що поговорити?

- Спитайте, яке оповідання дитині сподобалось, а яке – ні.
- Запитайте, що її смішить. Яка з цих оповідок розвеселила її найбільше?
- Поговоріть про те, чи має вона власний сховок у квартирі. Якщо ні, то де вона б хотіла його зробити?
- Запитайте, що б вона хотіла зменшити.
- Розпитайте про особливі предмети її простору. Чи надає вона їм особливих магічних ознак?
- Поговоріть із дитиною про вагітність, крадіжки в супермаркеті, онлайн-замовлення, візит до лікаря, про школу, яку хочеться зменшити, – про все описане в книжці.
- Запитайте, що може відбуватися в її просторі. Чи поводяться так речі?
- Поговоріть про інакшість і про те, коли все буває навпаки.
- Запитайте в дитини, чи в її кімнаті є важливі речі, без яких вона не обійшлася б.

Як із цим гратися?

- Створіть із дитиною її власний куточок, сховок.
- Пограйтеся в хованки.

Коментар психолога

Навіть у найтіснішому приміщенні можна допомогти дитині знайти «своє» місце. Часом ним буває навіть проста подушка на підлозі. Спробуйте разом намалювати «її кола» – ті, на які дитина має право, ті, які в неї не можна відібрати. Такими «колами» можуть стати тіло, думки, почуття, речі, сім'я, друзі, місто, країна.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#професії #родина #емоційний інтелект #пошук свого «я»

Серія «Видатні особистості»:

Анотація

Кожна книжка з серії про життя та становлення видатних людей – це захоплива подорож у минуле. Мандрівники довідаються, в яких умовах росли відомі письменники, винахідники, художники, актори та інші знані особистості, якою була їхня родина, що на них вплинуло й спонукало до відкриттів, із якими перешкодами їм доводилось стикатися та як вони їх долали. Біографічні нариси успішних людей мотивують і надихають на пошуки власного покликання і свого «я», вчать не зупинятися після невдач і рухатись до мети попри все.

Про що поговорити?

- Розкажіть дитині про те, що відомими особистостями можуть бути не тільки відомі зірки, а й рідні дідусь та бабуся, мама, тато. Кожна людина здатна на досягнення, за які її можна назвати видатною.

- Попросіть дитину назвати видатних людей і написати їхні визначні риси та досягнення.

- Поясніть, що такі риси не обов'язково передбачають наявність наукового ступеня, – наприклад, бабуся може пекти найсмачніші пироги, а дідусь – вправно майструвати (або навпаки). Обговоріть це й разом вигадайте різні звання – скажімо, «найбільший пирогожер».

- Запитайте в дитини, яка її суперсила. Чи є в неї якесь особливе досягнення?

- Поговоріть про труднощі, що часто виникають на шляху до поставлених цілей.

- Згадайте про відомих українців, які досягли певних успіхів.

- Запитайте, чого ваша дитина хоче досягнути в житті, а потім поділіться з нею своїми очікуваннями.

- Запитайте, якою вона себе уявляє через 20 років.

Як із цим гратися?

- Скористайтеся прикінцевими запитаннями.

- Запишіть свої очікування від дитини, а дитина нехай запише свої очікування від вас. Обміняйтеся записами та обговоріть їх.

Коментар психолога

Напишіть список бажаних якостей своєї дитини. Подумайте, чи ви володієте ними й чи може дитина у вас навчитися.

Читаючи біографії, ми ідентифікуємо себе з героєм книжки і збагачуємося за рахунок його досвіду. Читаючи про помилки, ми вчимося, але не через повчання й поради, а через спорідненість досвідів.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**
#професія #творче мислення #мистецтво

Наталія Космолінська, Ірина Магдиш

Гра в музей

Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. – 136 с.

Анотація

Книжка про те, як знайомити дітей із музеями й мистецтвом захопливо і весело, як перетворити похід у музей на гру, котру дитина хотітиме повторити.

Авторки поєднують гру та інформативність, доповнивши їх історичними фактами, словничком, а також порадами для батьків. У книжці оглянуто понад 30 картин і скульптур Львівської національної галереї мистецтв ім. Б. Возницького, але принципи взаємодії з мистецтвом, звісно, актуальні й для будь-якого іншого культурного простору. Тут можна знайти цікаві ідеї для родинного дозвілля й подорожей та поради, як природно вплітати мистецтво в життя дітей через музику, книжки, фільми.

Про що поговорити?

- Пригадайте з дитиною, в яких музеях вона була й чим їй це запам'яталося. Якщо вона ще не була в музеях, заплануйте похід у найближчий музей, обравши його разом.
- Поділіться своїми дитячими спогадами про походи в музеї. Розкажіть про улюблену картину, скульптуру чи інший арт-об'єкт, що вразив вас у дитинстві.
- Знайдіть найстарішу річ у домі. Звідки вона у вас, якого вона походження?
- Розкажіть про сімейні реліквії. Якщо їх немає – почніть збирати.
- Виберіть із книжки картину. Подумайте, яке відчуття було в художника, коли він її писав.
- Пофантазуйте, які слова сказала б картина, якби була живою істотою.
- Подумайте за рахунок чого (колір, форма, штрихи, мазки, фарби) художнику вдалося передати емоції.
- Уявіть, що в картині заховане зашифроване послання (код чи історія). Що б це могло бути?

Як із цим гратися?

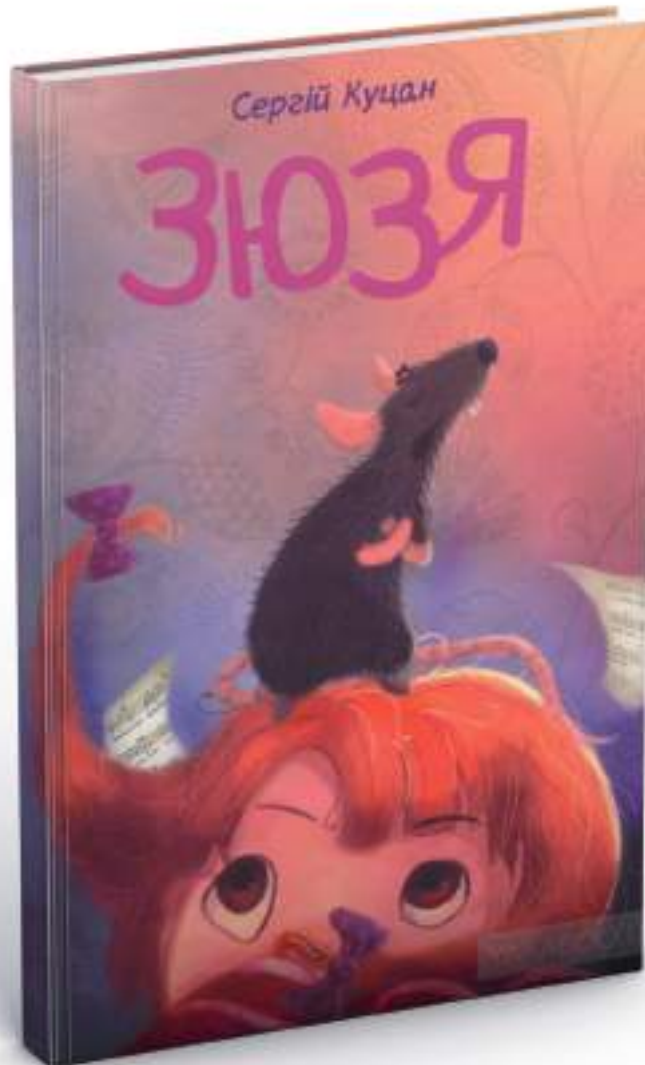
- Скористайтеся практичними порадами, наведеними у книжці («Ідеї для батьків та дітей»).
- Підготуйте (намалюйте або створіть із аплікації) індивідуальні запрошення на виставку. Вкажіть назву виставки, особу для якої це запрошення, час та місце.
- Створіть домашній музей із дитячих малюнків, фотографій (дідуся та бабусі, друзів), експозицій, інсталяцій. Призначте куратора та запросіть гостей на виставку. Підпишіть кожен експонат.
- Запропонуйте таку гру: нехай дитина за зображенням твору мистецтва згадає основні факти про нього.
- Візьміть будь-яку картину й запропонуйте дитині перетворитися на чутливого мистецтвознавця. Запитайте, яке відчуття виникає, коли вона дивиться на цю картину.
- Запропонуйте дитині перетворитися на об'єкти з картини (небо, річку, тварин, дерева). Запитайте чи змінилися в неї відчуття після перевтілення.
- Знайдіть цікаву інформацію про обрані картини.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**
#гумор #тварини #пригоди #родина

Сергій Куцан

Зюзя

іл. Анатолія Василенка. – Київ: Фонтан казок, 2018. – 136 с.

Анотація

Олеся на день народження отримує талановитого пацючка Зюзю, вирощеного в експериментальній лабораторії. Унікальність тваринки неможливо приховати ні від допитливих сусідів, ні від однокласників, адже найбільше Зюзя любить голосно співати. Відтепер життя всіх членів родини змінюється: вони об'єднуються, аби приховати талант улюбленця й водночас відучити його від співів. Зрештою Зюзю оголошують у розшук, але йому вдається втекти. Кумедні та карколомні пригоди пасують для читання в родинному колі.

Про що поговорити?

- Поговоріть із дитиною про те, що домашні тварини – члени вашої родини й теж мають свою індивідуальність.

- Наголосіть на тому, що до домашніх тварин потрібно ставитися відповідально, а перш ніж брати їх додому, слід зважити й погодити з усіма обов'язки щодо догляду.

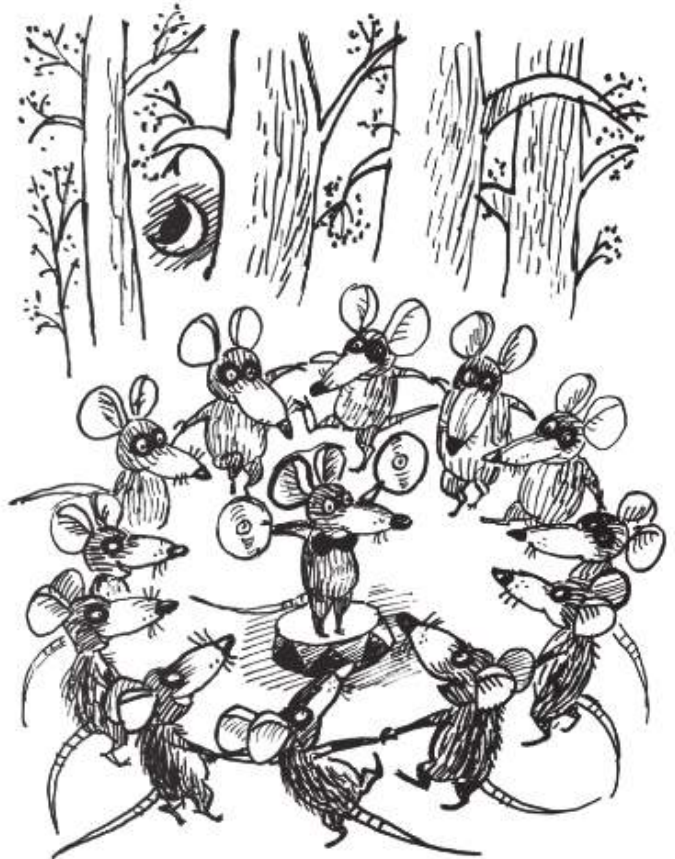
- Пригадайте чи когось із родини драгують або змішують звуки домашніх тварин. А інші їхні особливості чи вчинки? Як ви з цим уживаєтесь?

- Пригадайте, де ви родиною влаштуєте святкування. Які найнезабутніші подарунки отримувала дитина?

- Поговоріть із дитиною про жаргони в суспільстві, про культуру мови.

- Запитайте, чи люди, які принесли пацючків до лабораторії, справді вірили в їхній співочий талант. Чи чесний це спосіб заробітку грошей?

- Подумайте, що підштовхнуло батьків Олеси таки віднести Зюзю до лабораторії: потреба в грошах чи щось інше?

Як із цим гратися?

- Разом із дитиною вийдіть увечері на вулицю й прислухайтеся до звуків, які видають тварини, комашки, птахи. Спробуйте відгадати, хто їх видає.

- Зробіть разом із дитиною оригами у формі тваринок.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#гумор #тварини #пригоди #родина #емоційний інтелект #детектив

Олександра Орлова

Нечуй невмирущий

іл. Грасі Олійко. – Харків: Ранок, 2019. – 72 с.

Анотація

На літні канікули Остап приїздить у село до Ба, де якось до їхнього двору прибивається кіт Нечуй. Довідавшись, що коти мають дев'ять життів, Остап береться стежити за Нечуєм і нотувати кількість витрачених життів. Пригоди, в які потрапляє кіт, змушують реготати та співпереживати, вболівати і радіти. Зрештою, витрачаючи останнє життя, кіт рятує Остапа з пожежі й налагоджує стосунки в родині. Детективні та дотепні перипетії якнайкраще пасуватимуть для родинного читання на канікулах.

Про що поговорити?

- Нагадайте дітям про пожежну безпеку й про те, що потрібно бути обачним.
- Поговоріть про небезпечні рослини, ягоди, гриби.
- Поговоріть про толерантне ставлення до дітей з інвалідністю.
- Дорослі так само, як і діти, можуть сваритися. Ці сварки не для того, щоб батьки розійшлися, а для того, щоб їхні стосунки стали міцнішими. Часом дітям доводиться спостерігати за такими сварками. Витримувати стріли й камінчики, які батьки часто кидають одне в одного, дуже важко, тому запропонуйте дитині уявляти себе в скафандрі, що захищає від сварки.
- Батьки мають пам'ятати, що діти ніколи не несуть відповідальність за сварки дорослих, а діти нехай подумки промовляють: «Ви дорослі – ви впораєтесь».

БУСА:
27 цілих
1 залишок —

Як із цим гратися?

- Заведіть собі щоденник спостережень за домашніми улюбленцями або рослинами.
- Запропонуйте дитині почати вести щоденник спостережень за собою (так можна привчити її до рефлексії).
- Вигадайте словник нових слів. Доповнюйте слова, вигадані головним героєм книжки, або вигадайте нові.

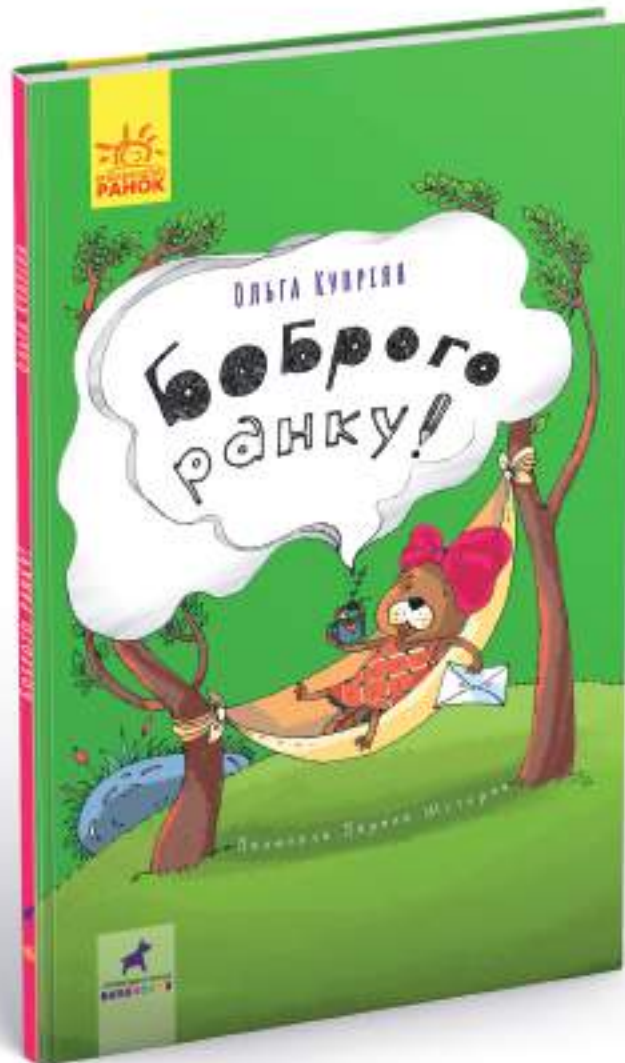
Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#природа #Україна #стосунки #родина #дорослішання #наука

Ольга Купріян

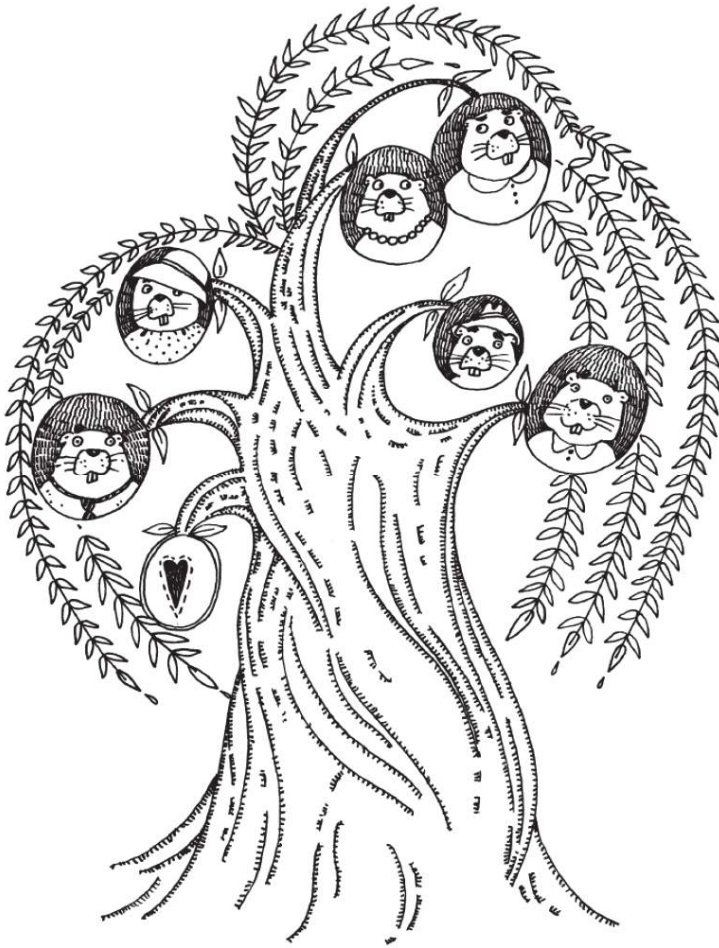
Боброго ранку!

іл. Марини Шутурми. – Харків: Ранок, 2019. – 64 с

Анотація

На річці Здвиж у маленькій нірці жила родина бобрів: Борис Борисович, Барбара Борисівна та донька їхня Мартуся. Тепер вони змушені залишити свою домівку й вирушити на пошуки більшого житла, адже скоро в родині очікується поповнення. Після появи малюків життя та стосунки в родині змінюються, а старша Мартуся проходить шлях дорослішання від маленького бобреняти до бобрички-студентки. Кожен розділ повісті містить довідку про Бобренкових сусідів – тварин, занесених до Червоної книги України.

Про що поговорити?

- Поговоріть із дитиною про дорослішання й про те, що навіть коли діти виростають, батьки все одно їх люблять.
- Запитайте дитину, як вона знає що її люблять.
- Запитайте, як почувуються люди, змушені переїхати в інше місце.
- Запропонуйте уявити переїзд на нове місце. Запитайте в дитини, як би вона хотіла, щоб зустріли їхню родину.

Як із цим гратися?

- Складіть меню незвичайних страв для домашніх чи диких звірят (лисиця, білка...) (Це привід покухуварити разом.)
- Складіть список справ, які дитина може виконати самостійно, допомагаючи матері доглядати за малюками.
- Залишайте дитині несподівані записки. Підкладіть одну в шкільний ранець.
- Зробіть у квартирі поштову скриньку. Надсилайте одне одному таємні послання й листи.
- Створіть електронну поштову скриньку й напишіть дитині листи, які вона зможе прочитати, коли буде жити окремо.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#фантастика #супергерої #пригоди #гумор

Аня Хромова

Космічні агенти проти Сирного Монстра

іл. Марини Шутурми. – Харків: Ранок, 2019. – 56 с.

Анотація

Другокласник Вітя Мальченко, він же космічний агент Йотан Йотог, має на Землі місію – підготувати планету до вторгнення сосисок-прибульців, яким намагаються завадити сирні монстри. Великі запаси кетчупу на Землі приваблюють прибульців, тож Йотан Йотог разом із іншими космічними агентами береться рятувати ці запаси й саму планету від Сирного Монстра. Фантастичні пригоди супергероя, котрий маскується під звичайну дитину, сповнені жартів і вигадок, на які здатна хіба дитяча уява.

Про що поговорити?

- Запитайте в дитини, чи впорався б головний герой, якби він був сам. Поговоріть про важливість командної роботи й про сильні сторони кожного з членів команди.

- Подумайте разом, чи справедливо головний герой ставився до свого товариша й навіщо вигадав йому таке образливе прізвисько.

- Поговоріть про те, що однокласники часто вигадують одне одному різні прізвиська. Чи добре це?

- Запитайте в дитини, яка в неї улюблена страва. Розкажіть про корисну та шкідливу їжу.

Як із цим гратися?

- Запропонуйте дитині вигадати свою зброю, що схожа на зброю в книжці. Якою вона була б? (Липучою? Твердою?)

Коментар психолога

Ім'я – це дар і сила людини. Це наш індивідуальний символ. Коли ми даємо людині прізвисько – ми знецінюємо її.

Коли людину навіть жартома називають не на ім'я, а на образливе прізвисько, вона втрачає відчуття безпеки, довіри і близькості.

Читацька компетентність: **від 3 до 4**

#пригоди #Україна #фантастика #мандрівка

Катя Штанко

Драconi, вперед!

іл. Катерини Штанко. – Київ: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2014. – 272 с.

Анотація

Після екскурсії в Нікитському ботанічному саду Михась привіз додому кісточку з драконячого дерева та посадив її у горщик. Замість рідкісного дерева з кісточки виріс справжній дракон на ім'я Хома, а сам хлопчик почав розуміти мову рослин та бачити міфічних істот. Одного разу Хома і Михась зустрічають мисливців на драконів, які полюють на рідкісних тварин і виготовляють із них одяг та сумки. Опинившись у лігві негідників, Михась рятує вогнедихів і повертає їх додому.

Про що поговорити?

- Запитайте, як так сталося, що Спайк став добрим. Можливо, він завжди був добрим, але чомусь почав поводитись агресивно?

- Запитайте, чи звернула дитина увагу, чому Омелько обрав з-поміж інших цуценят саме Спайка. Чому Омелько був таким самотнім?

- Запитайте в дитини, що вона знає про драконів та динозаврів і чи має серед них своїх улюбленців?

- Пофантазуйте, яким би був власний дракон дитини, якби в неї була можливість його виростити.

- Розкажіть про те, що бути сміливим легко, коли ти великий і сильний, маєш хижі зубища, тонкий нюх і чудовий зір. Запитайте в дитини, які вона знає способи подолання страху перед сильнішими за себе. А як це робили герої книжки?

- Запитайте, чи помітила дитина, що й великі-сильні теж можуть бути беззахисними.

- Подумайте про те, чи людина – найсильніша й найрозумніша істота у світі.

- Якби дитині треба було обрати чарівний музичний інструмент, що б вона обрала? Скрипку? Піаніно? Сопілку?

- Пригадайте інші історії з книжок, де музика мала магічний вплив на живих істот.

Як із цим гратися?

- Відвідайте разом історичний музей, дізнайтеся більше про динозаврів та обговоріть, чому зникли ці тварини.

- Створіть разом із дитиною (намалюйте, зліпіть) родину драконів і намалюйте крилатих героїв книжки.

- Разом пофантазуйте про далеку планету, де живуть крилаті ящери.

Читацька компетентність: 4

#стосунки #пригоди #родина #дружба #Україна #пошук свого «я»

Настя Мельниченко

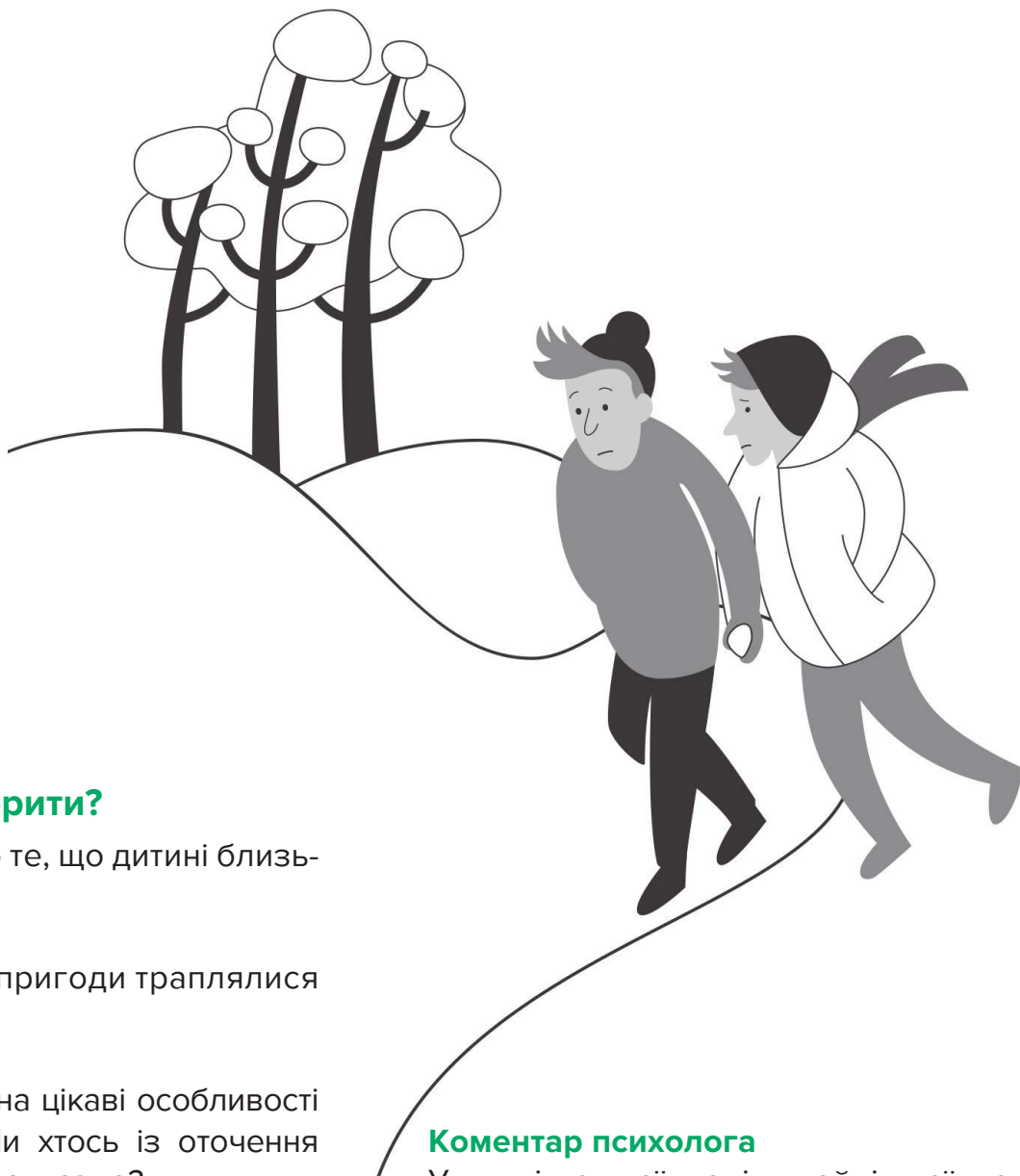
Що знаходять в Хрулях

Вінниця: Теза, 2019. – 224 с.

Анотація

Брати Сашко й Святослав після розлучення батьків переїжджають із мамою в село. Тут нема звичних розваг, а мама майже не звертає увагу на хлопців. Зрештою брати йдуть до місцевої знахарки баби Надешки, яка нібито володіє відьомською силою та знаннями. Дізнавшись про її вміння, хлопці та їхня подружка Ксеня загоряються бажанням здобути їх і собі, щоби бачити невидиме та вилікувати маму, однак це виявляється непросто. На друзів чекають небезпечні пригоди й безліч випробувань, які вони долають разом.

Про що поговорити?

- Поговоріть про те, що дитині близьке з цієї історії.
- Запитайте, які пригоди траплялися з нею в селі.
- Зверніть увагу на цікаві особливості мови персонажів. Чи хтось із оточення дитини розмовляє так само?
- Коли в житті відбувається щось нове, ми стаємо схожі на квіти, які пересадили в новий горщик: нам теж треба час, щоб пустити коріння. Запитайте в дитини, коли в неї був такий час (переїзд, перехід у нову школу тощо)?
- Запитайте в дитини, чи помічає вона, що комусь погано чи сумно. А їй самій бувало сумно та тривожно?

Коментар психолога

У житті кожної, навіть найліпшої людини іноді трапляються складні ситуації: переїзд, розлучення тощо. Ми не завжди несемо за них відповідальність: часом вони просто трапляються. Дитина часто ніяк до них не причетна, однак може в чомусь допомогти. Якщо вона бачить, що комусь із дорослих погано, варто запитати, чим їм можна допомогти, – однак слід пам'ятати, що дорослі вже давно дорослі й можуть самостійно з усім справитися.

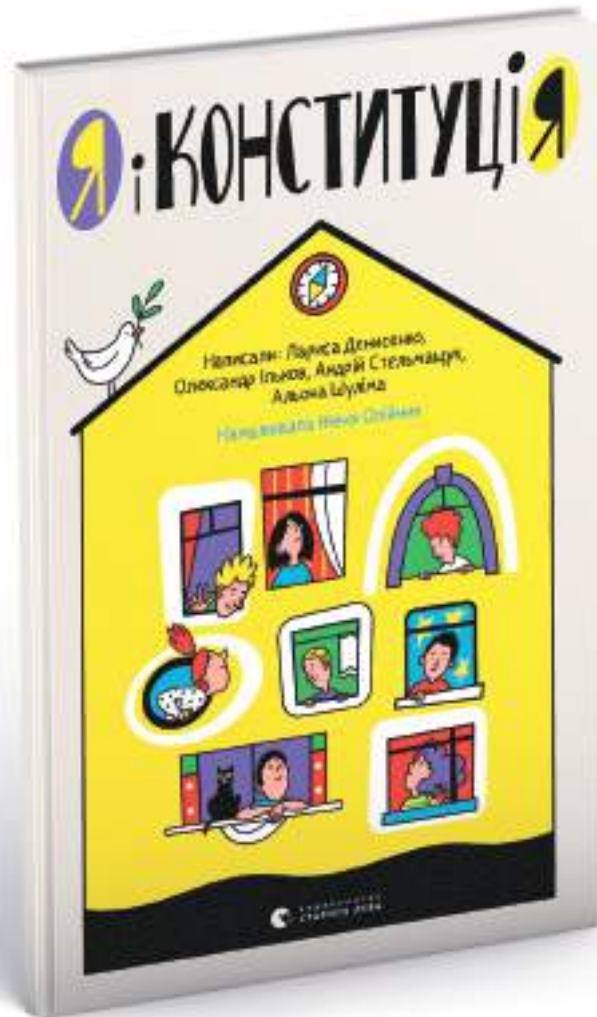
Читацька компетентність: 4

#наука #Україна #дорослішання #правознавство

Лариса Денисенко, Олександр Ільков, Андрій Стельмащук, Альона Шуліма та ін.

Я і Конституція

іл. Жені Олійник. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. – 88 с.

Анотація

У книжці пояснюється значення та важливість конституції як компаса, яким варто керуватись, аби не схибити на життєвому шляху. Автори просто й цікаво розповідають про гілки влади, про права і свободи громадян, про те, хто такий президент і народні депутати, про те, які в них повноваження, як відбуваються вибори тощо. Читачі дізнаються, що кожен в Україні має право бути різним і при цьому рівним, має право на свободу слова, думки, освіту й працю. Дослідження конституції – важливий етап дорослішання та виховання свідомих громадян.

Про що поговорити?

- Запитайте в дитини, що було б, якби конституції не було взагалі.
- Подумайте разом про те, як жити у світі без правил та законів. Як би тоді поводитися люди?
- Запитайте, чи у вашій родині є сімейна конституція.
- Поговоріть про права, які має дитина.
- Запитайте в дитини, про яке своє право вона дізналася вперше.
- Поцікавтесь, яке з прав вразило її справедливістю або несправедливістю.
- Запитайте, чи пам'ятає вона, коли порушувались чийсь права у школі.

Як із цим гратися?

- Разом із дитиною складіть свої правила дому й урочисто розмістіть їх на видному місці.
- Вигадайте заохочувальні призи за сумлінне виконання правил.
- Щодня вивчайте разом нові права.

Читацька компетентність: 4

#тілесність #дорослішання #сексуальність #наука

Юлія Смаль

Я і Він

іл. Анни Олі. – Київ: Моя книжкова полиця, 2019. – 104 с.

Анотація

Максу майже шість, скоро він піде до школи, і вже ніхто не казатиме, що він малюк. Хлопчик думав, що всі люди однакові, поки одного разу не помітив, що у його сестрички Віточки немає пісюна. Відтоді Макс починає цікавитися своїм пенісом і досліджувати власну тілесність: із природною цікавістю підглядає за старшим братом у душі, звертає увагу на пеніси однокласників у туалеті, розпитує батьків про секс, цікавиться, навіщо яєчка, як за ними доглядати й чому їх не можна показувати та просити показати інших.

Про що поговорити?

- Поговоріть із дитиною про розвиток і про те, що необхідно прийняти своє дорослішання.
- Розкажіть, що досліджувати своє тіло нормально, однак робити це треба обережно, дотримуючись гігієни.
- Окремо акцентуйте увагу на важливості особистої гігієни, а також на культурі та повазі до свого тіла.
- Врахуйте, що дівчаткам ця книжка теж може бути цікавою.

Коментар психолога

Батькам важливо спочатку самостійно прочитати книжку та визначити для себе, що вони готові показувати й розповідати дитині, а що, можливо, ще зарано. Можна спочатку переглянути її разом і зупинитися на картинках. Якщо хтось із батьків відчуває збентеження – тему краще відкласти й повернутися до неї в спокійному стабільному стані. Якщо дитина ставить запитання – відповідаємо коротко, роблячи паузи, чекаючи наступного.

Читацька компетентність: 4

#дорослішання #стосунки #дружба #пошук свого «я» #кохання

Окуляри і кролик-гном

упорядники: Оксана Луцевська, Валентина Вздольська. – Київ: Братське, 2018. – 235 с.

Анотація

До збірки увійшло дванадцять історій на актуальні теми для дівчат-підліток. Героїні оповідань живуть у різних містах, проте їхні переживання, думки та проблеми близькі кожній юній читачці – адже їх теж цікавить, як правильно цілуватися, коли починати голити ноги, як вижити, якщо в тебе є молодші брати чи сестри, чи нормально не плакати на похороні тощо. Оповідання не дають чітких відповідей, однак засвідчують, що дорослішання – це нормально, а підлітки не самотні у своїх проблемах і досвідах.

* Читати історії по порядку необов'язково. Можна розпочати з тієї, яка найбільше сподобалася.

Про що поговорити?

- Запитайте в дитини, чи написала б вона інструкцію до себе. Якщо так – що саме було б там прописано?

- Поговоріть про терпимість у родині й про те, що коли менший брат (сестра) або бабуся (дідусь) попросять щось пояснити, злитися не треба – треба пояснювати.

- Запитайте в дитини, як вона проводить час наодинці й чи любить вона тишу.

- Спробуйте поговорити про інакшість у цьому світі. Запитайте, як вона проявляється в героїв. Чи зустрічала дитина когось «інакшого» у своєму житті?

- Поговоріть про родину. Розкажіть, що повага, підтримка й любов у родині надзвичайно важливі.

- Розкажіть дитині про любов та закоханість і про те, як вона проявляється в стосунках між людьми. Наголосіть на тому, що мамина/татова любов безмежна.

- Запитайте в дитини про її школу, однокласників, друзів. Поговоріть про те, чи комфортно їй у шкільному середовищі, якщо дитина буде налаштована про це говорити.

- Спробуйте занотовувати все, що сталося з вами за день, і проговорювати це з дитиною. Наголосіть на своїх емоціях та почуттях. Будьте відвертими одне з одним.

- Знайдіть завдання після однієї з історій та виконайте його.

Книжку можна скачати за посиланням або QR-кодом:

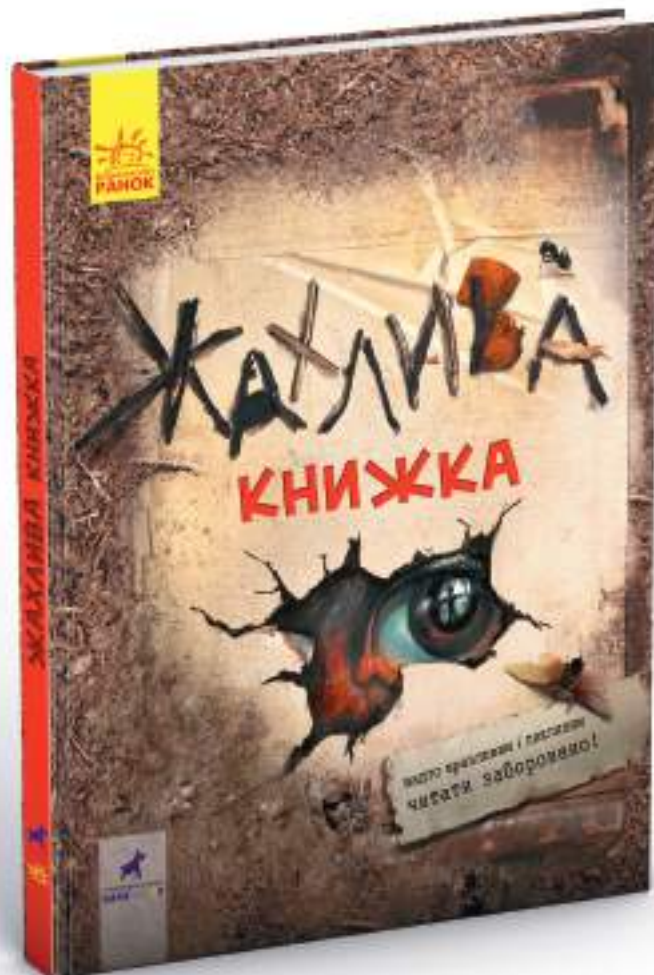
<https://www.bratske.org.ua/2018/01/okulyary-i-krolyk-hnom-zavantazhujte-j-chytajte/>

Читацька компетентність: 4

#страхи #емоційний інтелект #пригоди #стосунки #родина #казка #дружба

Жахлива книжка: збірник страшних історій

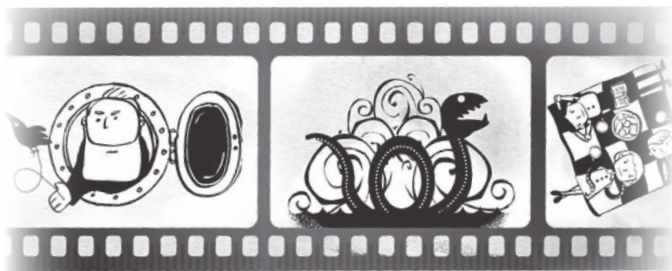
Тексти: Мія Марченко, Володимир Аренев, Лариса Андрієвська, Іванка Кравцова, Йожа Коцун, Слава Світова, Юрій Нікітінський, Марія Артеменко. Ілюстрації Ірени Панаріної. Упорядкувала Тетяна Стус. – Харків: Ранок, 2019. – 104 с.

Анотація

До збірки увійшло вісім оповідань про несподівані події та явища. Читання таких історій допоможе дитині випробувати себе, помірятися силою з власними страхами й зрештою перемогти їх. Жахастики про чорні тюльпани, домовинку на коліщатках і карликову відьму розповідають про страхи, які виникають і виростають у процесі самонавіювання. «Потвори з-під дитячого ліжка» нагадають про страх, відомий кожному з дитинства, а історія про привида Олі та Костика справжнього допоможе перебороти страх понадсили з потойбіччя.

* Не обов'язково читати всі історії по порядку. Можна розпочати з тієї, яка найбільше сподобалася.

Про що поговорити?

- Зверніть увагу на поради психолога в передмові до цього посібника – не читайте, коли дитина не хоче, й безпосередньо перед сном.

- Поділіться власними історіями з дитинства. Згадайте, чи ви боялися привидів. А русалок-водяників? Пригадайте, як побороти свій страх, і розкажіть про це дитині.

- Запитайте дитину, яка історія була найстрашнішою і чому.

- Спробуйте разом пригадати історії, коли ви дуже сильно щодо когось помилялися.

- Розкажіть, що страхи називають фобіями. Вони завжди цікавили науковців. Дослідники виокремлюють довжелезний перелік страхів, і деякі з них можуть здивувати. Разом обговоріть нижченаведений список незвичайних фобій.

Айлурофобія – страх кішок.

Валефобія – страх прощатись.

Дорофобія – страх отримувати або робити подарунки.

Клінофобія – страх лягати спати в ліжку.

Номатофобія – страх імен.

Руброфобія – страх червоного кольору.

Уранофобія – страх дивитися на небо.

Фобофобія – страх фобій, страх боятися.

Як із цим гратися?

- Намалюйте монстра чи привида і зробіть його смішним.

- Зробіть саморобний захисний засіб від страшидел і поганих монстрів – малюнок, кільце, браслет, ловця снів.

- Пограйте в гру зі збиранням історій про привидів, як це робив Костик. Попросіть рідних чи друзів розповісти свої історії.

- Разом придумайте історію, де допомагаєте страшному монстру стати добрим.

Коментар психолога

Ця книжка складна й для дорослих, адже коли ми читаємо подібні розповіді, то орієнтуємося на своє знання про світ і сприйняття реальності, без урахування того, що в дітей власні тригери й фантазії.

Перегляньте книжку перед читанням. Такі книжки для багатьох можуть бути терапевтичними, бо висміюють страх. Те, що названо й написано в книжці, – вже не таке страшне.

Згадайте разом з дітьми історії про темну-темну кімнату чи труну на коліщатках, які ви розповідали у своєму дитинстві. Розкажіть, що теж боялись, однак сміялись й азартно лякали одне одного.

Читацька компетентність: 4

#тілесність #дорослішання #сексуальність #наука

Юлія Ярмоленко

Малечі про інтимні речі

іл. Мар'яни Гілевич. – Харків: Талант, 2019. – 48 с.

Анотація

Книжка просто і зрозуміло розповідає про фізіологічні відмінності дівчаток і хлопчиків, гігієну статевих органів, правила користування громадським туалетом, місячні, ерекцію та інші делікатні речі. Авторка наголошує на тому, що всі ми різні, проте рівні, а отже, статеві відмінності не мають впливати на ставлення до людини. Розділи про безпеку в мережі та дотримання тілесних кордонів, «правило трусиків» і секс важливі на етапі пізнання тіла, сексуальності та дорослішання.

Про що поговорити?

- Прочитайте книжку самостійно.
- Нагадайте дитині правила особистої гігієни.
- Поговоріть із нею про «правило трусиків».
- Розкажіть про різноманітність у цьому світі, наголосіть на тому, що кожен із нас красивий по-своєму.
- Поговоріть про безпечне користування інтернетом.
- Попросіть дитину намалювати «свою руку допомоги» (близьких людей, які можуть допомогти).

Тарас Тополя

соліст гурту «Антитіла», молодіжний посол UNICEF в Україні, співзасновник БФ «Вільні ЮА», волонтер.

Батько двох синів – Романа (7 років) та Марка (4 років), а також доньки Марії (народилась улітку цього року)

Наш читацький сімейний досвід набутий переважно у вечірньо-нічний час. Ми прочитали дітям перед сном десятки книжок.

Зазвичай це стається так: я або Олена (дружина Тараса, співачка Alyosha – ред.) сідаємо на сходинці двоповерхового ліжка і читаємо обом або ж сідаємо по центру великого розкладеного дивана. Двоє синів ліворуч і праворуч роздивляються картинки, поки зрештою не засинають.

Із прочитаного – майже всі історії Астрід Ліндгрен, пригоди дракона Гиккуса («Як приручити дракона»), пригоди Гулівера, пригоди Робінзона Крузо, казки від «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» та багато-багато інших книжок.

У Романа (старшого) довго улюбленою була книжка про паросток гінкго, який шукав своїх посеред парку (з книжки «Хто живе у парку» Катерини Міхаліциної). Він знає її напам'ять. І от одного разу у ботанічному саду він побачив це на власні очі. Це було так захопливо для дитини! Ніби до нього наживо прийшов казковий герой.

Практика сімейного читання посилює емоційний зв'язок між дітьми і батьками. Дає можливість пережити разом цікаві

повчальні історії, розтлумачити мораль, окреслити межі добра і зла настільки, наскільки здатна засвоїти дитина. Ну і, звичайно ж, читання розвиває! Читати сучасну літературу для дітей необхідно, бо вона занурює малечу у правильний актуальний контекст. У світі, який змінюється щосекунди, це критично необхідно.

Зізнаюсь, що дуже багато народних казок мого дитинства я, після того як став батьком, просто здав на макулатуру. І не став читати дітям.

Тема страху і смерті, горя, нещастя і безпросвітної туги в українському народному епосі мене дратує. Свідомо захищаю дітей від таких казок і намагаюся шукати в українській літературі історії з позитивним настроєм.

Так само і з російськими народними казками, які залишалися вдома ще з мого дитинства. Там інша проблема – дурень, нічого не зробивши, отримує все задарма. Ніякої моралі для своїх дітей в цьому я не бачу. Тому раджу ретельно підбирати книжки для читання дітям, особливо на ніч.

Дуже важливо, щоб після читання діти засинали зі світлими, не тривожними думками.

Марічка Падалко

телеведуча, ведуча «ТСН» на каналі «1+1». Мама Михайла (13 років), Марії (11 років) та Катерини (10 років)

Найважливіше в ранньому дитинстві моїх дітей було організувати читання так, щоб ніхто не нудгував і не «простоював» через те, що в мами народився хтось наступний і вона мусить приділяти йому час.

Я досі вдячна великим ілюстрованим книгам, які переповідали найвідоміші діснеївські історії.

З одного боку, там були «дорослі» тексти для дітей 3-5 років. З іншого – вони були так гарно ілюстровані й такі малослівні, що поки найменша дитина роздівилася сторінку і була готова вимагати окремої уваги та розваги, я вже встигала все прочитати старшим, і ми могли гортати книгу далі, утримуючи увагу немовляти.

Ці великі сині книжки – наші найтепліші спогади зі спільного читання.

Далі в кожній дитини була своя індивідуальна історія з читанням. Старшу доньку в якийсь момент так захопили книги, що вона могла розридатися посе-

ред книгарні, бо там досі не було видання Наталії Щерби.

Син в якийсь момент перечитав Джека Лондона. Що об'єднує історії всіх моїх дітей – передчасна радість нас, батьків, на межі з пихою: «Оце в нас діти! Оце ми виховали!» В обох захоплення літературою мають «сезонний» характер, на який впливає або книга, яка справді захоплює, або бажання усамітнитися у великій родині.

Нашій родині стає дедалі складніше обирати фільм для спільного перегляду, бо захоплення дітей і батьків уже дуже різняться. Коли я думаю, що б могло стати об'єднавчою книгою, перше, що спадає на думку, це – історія.

І моїм дітям, і батькам цікаві історичні книги. Але мені на думку не спадає, жодна книга, заснована на історичних подіях, яку було б однаково цікаво читати всім. Або я просто про неї не знаю.

Андрій Федорів

засновник і CEO Fedoriv Group.

Батько Луки (4 роки), Іванки (8 років), Каті (12 років), Ярусі (16 років).

У нашій родині велика бібліотека. Я сам багато читаю, привожу книги із відряджень, деякі купую у двох примірниках: додому і в компанію. В моїй родині книги займають невід'ємну частину життя, ми вважаємо, що вони дають фантастичну можливість почути думки, ідеї, емоції інших людей, побачити світ їхніми очима, а також перейняти досвід.

Молодшим дітям частіше читає Ярослав (дружина Андрія, Ярослава Гресь – ред.). Зараз у Луки улюблена книжка про машинки, він у тому віці, коли дуже захоплюються ілюстраціями, частенько й сам малює зі старшою сестрою Ярусєю. Іванка любить серію про Гаррі Поттера, а також дитячу книжку про бізнес, вона цим цікавиться, як не дивно, вже зараз. Катя читає постійно, мама з раннього дитинства привчила її до книжок. Завдяки цьому в неї хороша дикція, багатий словниковий запас. Вона любить нон-фікшн, а ще історії про успішних дівчат. Моя старша дочка Яруся зацікавилася читанням приблизно в 11 років. Мені хотілося, щоб вона полюбила літературу, але я не змушував.

Діти часто чують, як ми обговорюємо книги з дружиною, бачать, як ми читаємо, і в якийсь момент у них теж виникає таке бажання. Якщо батьки введуть традицію читання – література стане органічною у житті дитини.

Іноді ми можемо їхати кудись усією родиною і якщо по дорозі бачимо книжковий магазин – обов'язково заходимо. Ці рішення часто спонтанні. У нас навіть вираз є – «книги завжди». Можна завжди воду і можна завжди книгу.

Важливо читати нон-фікшн, але і художню літературу також, вона розвиває образне мислення, дає багато несподіваних ідей. Дитячі книжки українських письменників допомагають формувати національну ідентичність, саме тому я заснував Фундацію Дарини Жолдак, бо розумів важливість читання і хотів, щоб у всіх дітей України був доступ до якісної літератури. Фундація оновлює фонди сільських бібліотек, популяризує читання, а також стала партнером у створенні цього посібника, який допоможе батькам заохотити дітей до читання.

Корисні рекомендації

**УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
КНИЖКИ**

Всеукраїнська акція **#ЖивіПисьменники** спрямована на інтерактивне залучення школярів до читання сучасної літератури та її гармонійну й дотепну інтеграцію в різні шкільні предмети. Організатори – ДУ «Український інститут книги» та «BaraBooka» за підтримки Міністерства освіти і науки України. Для роботи з сучасною українською дитячою літературою знавці дитячого читання – науковці, психологи та педагоги – створили відеоролики про письменників, які входять у оновлену шкільну програму (перші два сезони – для початкової школи), методички з великою кількістю ігор, пізнавального матеріалу, а також презентації з розробками елементів уроків. Відео – це інтерв'ю із сучасними «живими» письменниками про їхнє життя й творчість – важливий чинник формування культурної ідентичності школярів. Вони презентують усю Україну від Луганщини до Закарпаття, пропонують сучасні сюжети, розповідають цікаві факти про творчість, читання, ігри зі словами.

Проєкт підтримки дитячого та підліткового читання, заснований 2013 року, знайомить із найважливішими новинками вітчизняної дитячої та підліткової літератури, пропонує різноманітні тематичні огляди на сайті, у тому числі – відповідно до віку читачів, а також низку інтерв'ю з письменниками, ілюстраторами, педагогами, психологами, філософами, діячами культури – про розвиток дітей за допомогою книжок та усвідомленого читання. Знавці дитячого читання, досвідчені практики й новатори у низці матеріалів #НовеЧитання розповідають про те, як читати сучасні літературні твори, які теми, стилістикою, діями й мотивами персонажів часом вельми відрізняються від «класики». А на різноманітних онлайн та офлайн заходах «БараБуки» можна переосвідчитись самим і показати дітям, що письменники – це не лише бронзові пам'ятники та «неживі» фотографії в шкільних підручниках.

Памела Пол, Марія Руссо. Як виховати читача. – К.: «ArtHuss», 2020. – 228 с.

Коли літературні поради стають твоїм фахом, чому б не поділитись улюбленими книжками й рекомендаціями для батьків немовлят, дошкільнят і юних читачів? Редакторки «The New York Times Book Review» написали не лише про те, як читати дітям різного віку (від народження й до старшої школи), а й що їм краще читати. Зручно поділена на «вікові» й «тематичні» рубрики книжка стане доречним путівником у світ дитячої психології й літератури – короткі анотації чергуються тут із практичними порадами, як прищепити малюкам любов до книжок, відповідями на поширені запитання й розвінчуванням міфів. У виданні є зручні примітки про українські переклади рекомендованих авторками книжок, та найважливіше – спеціально для українського видання перелік українських творів, рекомендованих для різних вікових груп.

Додаткові матеріали про сучасну літературу також можна знайти на сайтах:

«Читомо»

«Букмоль»

«ЛітАкцент»

«Ключ»

Місце для нотаток

Тексти - Світлана Ройз, Таня Стус, Марія Артеменко,
Іванна Коберник, Катерина Волик та ГО «Смарт освіта»

Ілюстрація обкладинки - Альона Ястремська

Літературна редакція й коректура - Олександр Стукало

Укладачка посібника - Галина Титиш

Дизайн: РА «БЛІЦ»

Корекція дизайну та підготовка до друку - Ірина Костишина

У посібнику використано ілюстрації з представлених книжок

Неодмінно прочитайте цю книжку, якщо ви:

- прагнете розвинути в дитини любов до читання;
- мрієте, аби син чи донька досягали кращих результатів у навчанні;
- хочете, аби перший читацький досвід закарбувався в пам'яті позитивним;
- прагнете, щоб дитина дізналася про найліпші надбання сучасної української літератури;
- плануєте дізнатися про психологічні особливості читання дітей;
- працюєте над упровадженням сучасної національної літератури в навчальний процес початкової школи й шукаєте відповідних інструментів;
- потребуєте порад, яку б книжку почитати разом із дитиною;
- не знаєте, як відповідати на складні дитячі запитання про книжки;
- шукаєте нових способів корисно, весело й змістовно провести час із дитиною.

Тарас Тополя

соліст гурту «Антитіла», молодіжний посол UNICEF в Україні, співзасновник БФ «Вільні ЮА», волонтер

«Читати сучасну літературу для дітей необхідно, бо вона занурює малечу у правильний актуальний контекст. У світі, який змінюється щосекунди, це критично необхідно».

Світлана Ройз

дитяча й сімейна психологиня, авторка книг з дитячої і сімейної психології, авторка й ведуча вчительських семінарів і тренінгів із вікової психології та профілактики вигорання.

«Дитяча книжка – безпечний простір, де читачі можуть зустрітися з важливим для них досвідом: радості, сили, подолання страху та перешкод. Коли ми читаємо разом з дітьми – ми створюємо спільний простір близькості. Саме він залишається з ними на все життя».